

CSODÁKAT

beszélnek a fővárosi urak és hölgyek arról, hogy a

DIANA-ARCZKRÉM és DIANA-SZAPPAN

segítségével — néhány napi használat után — mily óriási eredményeket értek el a bőr-
ápolás, a kéz- és arczfehérítés és a pattanások megszüntetése által. — Köz-
tudomásu, hogy a legelőkelőbb körökben ma már csak a híres

DIANA-szappannal mosakszanak este, reggel. DIANA-krémmel
Éjjelre, sőt sokan nappalra a

finomítják, puhítják és fehérik arczukat, kezeiket.

ÁLLANDÓAN

használja Bpsten 75000 uri család: a vidéken 152000 házban nélkülözhetlen bőrápoló és igazán

SZÉPÍTŐ CZIKKNEK

tartják. — A művészvilág előbbre helyezi a

DIANA-krémet és DIANA-szappant

az összes külföldi szépítő-czikkeknel. Ma már köztudomásu, hogy nemcsak a hölgyek, hanem
az urak is ápolják kezeiket és arczukat a híres

DIANA-szappannal és DIANA-krémmel,

mert el van ismerve, hogy teljesen egyedül áll a maga nemében.

BIZONYÍTVÁNY.

Alulírott ezennel bizonyítom, hogy az Erényi Béla
ur gyógyszerész, budapesti lakostól bemutatott DIANA-
szappant, DIANA-arczkrémet megvizsgálva, azokban fé-
m-
mérgeket, maró hatásu, vagy külső használatkor ártal-
mas egyéb anyagokat nem találtam, miért is nevezett
szépítő-, bőr- és hajápolószerek ártalmatlanok és így
használatuk ellen kifogás nem emelhető.

Kelt Budapesten, 1905 márczius 15-én.

Nyilvános vegy- Dr. Neumann Zsigmond m. p.
kísérleti állomás: kir. keresk. és váltótörv. hites vegyész.

Egy üveg-tégely Diana-arczkrém nappali
használatra 75 kr.

Egy üveg tégely Diana-arczkrém éjjeli
használatra 75 kr.

Egy eredeti Diana-szappan 75 kr.

Egyedüli készítő

Erényi Béla gyógyszerész., Budapest, Károly-körút 5.

(Postai megrendelések utánvétellel eszközöltetnek).

46. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, NOVEMBER 13.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egész évre — 18 korona
Félévre — 8 korona.
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetéseket a postai meg-
határozott viteldij is esatolandó.

MUNKÁCSY EGY HAZAKERÜLT KÉPE.

RÉSZBEN a magyar viszonyokból származik,
részben a Munkácsy iránt még életében
úgyszólván az egész világ részéről nyil-
vánult rendkívüli érdeklődésből, hogy idehaza
aránylag nagyon kevés képe maradt.

Van ugyan számos képünk a Szépművészeti
Múzeumban a nagy mestertől, ezek azonban
(leszámitva a Haynald érsek arczképét) korábbi
idejéből valók, vagy még a düsseldorfi beha-
tások alatt állók, vagy pedig tanulmányok,
vagy pedig a külállamokban lévő képek saját-
kezű másolatai. Éppen ilyen mostohán van a
magángyűjteményekben is képviselve. Az im-
presszionista kiállításon lehetett látni pár szép
kivitelű Munkácsy-képet, sajnos azonban, hogy
ezek még inkább megerősítik azon nézetet,
hogy nagy alkotásokat tőle magángyűjtőknél
alig találhatunk és ezen nincs mit csodálkoz-
niok azoknak, a kik csak némi hasonlatot
tudnak tenni a hazai és külföldi viszonyok
közt. Mig ugyanis nálunk 30—40,000 koro-
nás megrendelést alig pár mágnásunk tehe-
tett, addig külföldön egyes nagyobb szabású
képeiért százazereket fizettek azok, a kiktől
többé visszaszerezni semmi árért nem lehet.
Az 1870—90. években alkotott legnagyobb
szabású képei nagy részben Amerikában van-
nak és így érthető, hogy ezekről örök időre
le kell mondanunk.

Annál örvedetesebb, hogy most ismét ke-
rült Munkácsy-kép haza, egy pozsonyi magyar
mügyűjtő, Osmütz Géza úr tulajdonába.

Osmütz Géza úr szíveségéből alkalmunk
nyilik e képet közölni mai számunkban. Ké-
szülése időpontjára nézve maga a kép nem
nyújt semmi támaszpontot, de a festés mód-
jából ítélve tulajdonosa úgy hiszi, a nagy
művész párisi időszakának, tehát művészete
legvirágzóbb idejének egyik terméke.

A kép álarczos bálba készülő francia nőt
ábrázol zöld derékban, zöld szoknyában, haris-
nyában és czipőben, fekete hajfürtös fején
sárga kendő és piros rózsza. Jobb karján vi-
lágos színű bál belépő; ugyancsak jobb ke-
zében fekete álarczot tart. Bal kezének moz-
dulata, egész testtartása elárulja, hogy a jobb-
ról levő nagy állótükörben igazgatja ruháját,
s még egy utolsó simítást tesz rá, mielőtt a
bálba lép.

ÁLARCZOS BÁLBA KÉSZÜLŐ NŐ.

SZÜRET UTÁN.

Az őszi tündére halkan
Végiglebeg a dombon,
S a borág levéldíszé
Sárgás-pirosra bágyad.
Nincs már gerezd a tőkén,
Csak itt-ott kandikál le
Az őszi venyigéről
Egy-egy fonnyadt biling, mit
A szedők rajt feledtek.

Bolyongok az elárvtus
Hegyek közt egymagamban,
Mint hogyha életemnek
Tallóm bódorognék,
S magam is oly kietlen
Szomorú vagyok, mint a
Megszedett, pusztá szőlő.
Termésem, mit egykor
Hév nyár érlelt gyümölcsöse,
Többé sehelse látom:
Kit jég paskolt pocskéká,
Kit csalódás, keservek
Szűreteltek le régen —
Csak itt-ott töppedez még
Az őszi venyigéken
Egy-egy rideg biling: a
Fanyar — tapasztalások...

Endrédi Sándor.

VÁGY.

Szeretnék így élni örökre,
Ilyen nagy őszi csendességbe.
A szívemben az ifúságnak
Búcsúzó pástortüze égne.

A szoba aranyos homályán
Valaki vámba dalolna
S azott varabek, elmult vágyak
Szállnának ködös ablakomra.

Az asztalomon mindig ily halk
Lobogással égne a lámpa
S az utczák csillogó tócsáin
Örökös eső muzsikálna.

Egy csúf, rozsz asszonyt siratnék el.
Az örök őszi csendességbe.
A szívem későn, búsan verne
S a lámpa égne, mindig égne...

Kárpáti Aurél.

A GALAMB PAPNÉ.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtó Móríc Zsigmond.

XII.

A konyhában nagyszerűen sült-főtt az étel. Zsuzsi, a szolgáló, okulva a hatalmas lecskékén, csak épen felrakta, a mit rendeletben kapott, s felé sem nézett. Azért tűz a tűz, hogy égjen, s azért víz a víz, hogy forrjon. Ellenben annál több előadást tartott a konyhának.
— Én nem nyúlok hozzád, — mondta a fazéknak, — ha a lyukra teszlek: elég, ha lehúzlak: eláll... Csak az Isten tudna itt főzni... Na, te szemtelen, — kiált rá egyszerre a mosogatórongyra. — Már megint itt vagy láb alatt? Itt a helyed? Nézzé meg az ember, kifújjam a tudományt? — Ezzel helyére teszi a mosogatót. Aztán az asszonya modorát utánozva folytatja a seprű előtt: — Hát te gyakorlatos, eltűröd a szemetet? Nem szúrja ki a szemed? Nem ha olyan volna, mint a szőlősi hegy! Nem tudod, hogy egy tiszta lánynak százszor ki kell seperni a konyhát egy nap? Nem vagy már kisbaba, hogy mindent a szádba kelljen rágni, még ilyen semmisséget is. De én kifújhatom a tudományt...
Elhallgatott, mert meghallotta, hogy odabenn nyílik az ajtó.
— Jaj, ne csinálj olyan nagy port Zsuzsi, az Isten áldjon meg, ne csinálj olyan nagy port! — lép be a tiszteletes asszony. — Mert

mindjárt kikergetlek a konyhából. Hányszor mondjam még, hogy főzések, mikor mindig tele van fedetlen edényvel a konyha, nem szabad seperni. Van itt szemét, te! Fogd meg azt a seprűt, egy-két húzással seperd össze, oszt megvan. Én sose tanultam, mégis tudom, de te, a ki rászületél, mindig abba voltál, nem tudod. Nem vagy talán kisbaba, hogy mindent a szádba kelljen rágni.
Megnézi az edényeket. Belenéz a tűzbe.
— No látod, a mi jó, arra nem szólok. Csak hogy egyszer mégis vigyáztál valamire. Hisz örül az ember, ha megdicsérheti a cselédet. A tűz is jó, a forrás is rendes. Ilyenkor nem szólok, nekem is jobb, neked is.

A tiszteletes asszony ekkor valami rejtelmes szakácsnői siker kedvéért akarja tenni az egyik fazekat a hátulsó lyukról az elsőre s körülnéz.
— Hol van már az a rongy? Már ezerszer megmondtam, hogy ilyenkor kéznél legyen valami rongy mindig. Most tettem magam egyet kézügyibe, már sehohol sincs.
— A helyére tettem.
— Na, ez hallatlan; hát csakugyan meg akarsz bolondítani? Mindent eldugni, mindent, de mindent! Add már ide gyorsan, ne kelljen a tudományt kifújni!

A rendetlen Zsuzsi előadja a rongyot s a galamb papné mérsékeli magát, szó nélkül átcsereéli az edényeket és méltóságosan kimegy. Az ajtóban vissza sem fordul, úgy mondja: — Aztán gondod legyen mindenre!
— Aztán gondod legyen mindenre!

XIII.

A papné kiment az udvarra. Csak éppen ki-nézett.

Hideg volt nagyon, kész téli hideg. Az ég teljesen beborította ólomszürke fellegekkel, mint már napok óta. Az asszonyka fázósan húzta össze magát, megfázott, de azért kinn maradt. Nézte, mereven, gyerekes csökönységgel nézte a szomorú kertet, a csupasz, elbarnult vesszőket, a kopasz fákat. Úgy meredt minden, mint a csontváz. S a víz rút, rút. Csak az a kis libegő dísz szép az életben.

Az asszonyka megállott a tornácra, ez is megvénült. A szőlő indái földbe vannak ásva. Az eresztartó gerendákon a festék lepattogzott, lekopott. Látszik, hogy az építők idétlen görbe ágásokat állítottak be. A lécezések elváltak, elnyúlt. A szél cudarul járja a pusztá, tágas, barátságatlan helyet. Olyan szegény, színtelen, minden olyan holtravált! Az utazóra ráfagyott a kór, a szalmaszemét, a trágya; a föld, a felvágott sár úgy öröködött meg, a hogy az utolsó marhahajts hágyta rajta a kettős csapásokat. A kis házak árva, roppant szegények, a templom még kietlenebb, mint máskor, esőtől piszkosra mosott falaival, merev formájával, apró vakablakkaival.

S ő most csak ilyeneket lát itt.
Az ura bent nem dolgozott, hanem magában dült-fült, s a mint az ablakon ki-kínézt, ijedten vette észre a feleségét. Megzörgötte az ablakot. Ica asszony odanézett s meglátta, hogy az ablak is ócska, rom. Oly szegény. Minden oly szegény.

Milyen más volt ez a ház, mikor először látta!

Lomb, lomb mindenfelé. Sűrű, gazdag, üdeszínű zöld világ; a kis házak barátságosan nevettek rá hunyori szemükkel a rengeteg zöld lomb közül; az út szélén libák pipiskedtek a pásziton s ezen az ablakon frissen festett zöld zsalu volt.

Ez a szerelem, a zalut befestették a lakadalomra, de a téli ablakokat!... Hisz akkorra már ugyis vénasszony lesz a menyasszony!
Nagy léptekkel jött a férje. Sietve; finom, puha, óriási kendőt hozott. Ez az egyetlen úri dolgot. Ez is hazuról való!... Pestről.

Milyen őszi alak maga az ember is! Vastag cipője, vékony, vásott ruhája... rövid az úja, diákori, elviselt. Takarékoságból hordja. Kezélába lóg, s úgy süvölt róla a szürkeség, a szegénység... Borotvátlan, borzas bajszú, galérja nincs. Ūristen, hova jöttünk, még a mosolygása is olyan faradt, óvszaga...

— Nem fogytál meg, lelkem?

— Eh.
De azért nem bánja, hogy öibe kapja az ura s beviszi a szobába. A ringató karokon, a me-

leg szobában rögtön nagy bágyadság fogja el, s a mint a férje leteszi a divánra, abban a perczen el is alszik.

Csak akkor ébred fel, mikor jön a cseléd s nagy csikordalással nyitja be az ajtót.

— Lehet már teríteni?

A pap dühösen néz rá s kikergeti a szemével, hogy ne zavarja az alvót; de mire visszafordul, akkorra az asszonyka úgy tápászkodik már felfelé, mint a lusta cicca.

A férfi mosolyosan nézi a bájos ügyetlenkedést, az asszonyka álmos közönyösséggel bá-mészködik a szeme közé.

Nincs már tréfakedve.

Az ablakra néz s nyitva marad szeme-szája. Aztán megdörzsöli a szemét s újra bámul.

— Hó! — suttogja boldogan.

— Esik a hó! — kiáltja a férfi is. Mióta a felesége aludt, egy percze sem fordult el tőle, folyton nézte szép kis arcát s rajta gondolkodott. Ezen a primitív szövevényes jellemén, a melyen nem tud eligazodni, nem tud, mert nem akar soha rosszat látni a mélyén, csak azokat a nemes jellemvonásokat, a melyeket olyan jól esik abba beleképzelni, a kiket szeretünk.

Együtt ugrottak fel és szaladtak az ablakhoz.

Ritka, nagy pelyhekben szállongva, néhol ökölnyi esomókban, másutt ritkára szítálya szállongott a hó. Lélek, virág ereszkedett a földre s egyszerűen megszépítette azt.

A hóesés mind sűrűbb lett, egész ködfátyolképpé vált. Az út gödrei szépen beteltek, hó-fehér szőnyeggel leboritva, angyalok útjává lett a marhacsapás.

Az asszonyka sóhajva szólt:

— Vajjon micsoda mesebeli királyfinak teritenek szőnyegét az angyalok?...

A férje mögötte állott s átölelte a derekát. A mint így előre néztek, mind a kettőjükön valami várakozás vett erőt. Mintha valami nagyúr bevonulását lenné az ablak páholyából. Soká állottak némán és megnőtt, kinőtt előtük a mese:

Jön valaki. Jön a királyfi. De miért jön? Ki jön? Az mindegy. Jön! Jön!

— Ej, de várt magára! — szólt az asszonyka, s nevettek.

— Lovon jön? — kérdezte később.

— Lovon! — mondta a férje. — Vasderes paripán.

Újra hallgattak. Az utca néptelen volt, semmi jele, hogy földi emberek profán tanyái vannak a közelben.

— Csak jönne már! — türelmetlenkedett az asszonyka.

Csendesen nevettek s áhítoosan nézték a hóesést.

És egyszerre csak, pedig épen nem is várták, megjelent a tündérherceg.

Vasderes lovon ült, vadászruhában volt s a hó furesa prémmel rakta meg sapkáját, vállát, térdét. Unott eleganciával ült a nyeregben. Tökéletesen elegáns volt, különb, mint ha a képeknyvből, vagy a színpadról lépett volna ki: az élet igazi finom előkelősége érzett róla. Az asszonyka elkápráztatva nézte. Még a mesebeli tündérhercegeket is elfelejtette, a kikről az imént ábrándozott.

— Thorsa Ábris! — mondta megörülve a pap.

Az asszonyka a szeme egy vonallal még jobban megnyílt s belső, jövőbe látó érdeklődéssel vizsgálta a lovas.

Az pedig a pap ház felé fordította szép férfias arcát, gyöngén elmosolyodott, s az asszonyra nézett, míg köszönt. A pap nevetve ráta felé a kezét. A lovas viszonzta a kézmozdulatot s az asszony érezte, hogy megint ő rá néz.

A ló ficzánkolni kezdett, tánczolt, elhaladt. A fiatal házások hamar átszaladtak a másik ablakhoz, a melyből végig lehetett látni az egész utcán s egy szót sem szóltak, míg csak el nem tűnt a lovas az út végén, a sűrű hó ködében.

Akkor az asszony felsóhajtott s eszébe jutott minden, minden, a mit elvesztett. A jourok, az elegáns férfiak, a parfümök, a flirtok... Ránézett az urára.

— Mért nem vesz magára más ruhát? — mondta bágyadtan.

— Jó nekem így is, — nevetett parasztosan a férfi, — házasember vagyok én már.

— Épen azért.

— Nem akarok én már asszonyt csábítani!
Az asszony elfordult; a hideg ablaküveghez támasztotta homlokát s a tekintete belemerült a sűrű hóesésbe. Aztán csendesen mondta, le-gyintve egy kisé:
— Nem is sikerülne!...

XIV.

Érezték, hogy megint valami van köztük. Idegességet érezték, de csak valahol mélyen a lelkük fenekén.

Ebédnél azt mondta az asszony:

— Nagy csibész lehet ez a maga barátja.

A férj mosolygott. Tetszett neki, hogy ilyen kicsinyítő szóval említette a felesége. De a másik perczen eszébe jutott, hogy leplezi vele az érdeklődését. Alnok az asszony.

Komolyan felelt.

— Nem, lelkem, az egy nagyon szerencsétlen ember.

Az asszony érdeklődéssel szólt:

— Igazán? Szerencsétlen?

A férj összerándította a szemét. Rosz taktika volt. Ha csibésznek hagyja, akkor legfeljebb gyerekes alaknak tünteti fel, így pedig kihívta a komoly érdeklődést. A szerencsétlen emberek érdekesekek.

Megpróbált az étellel foglalkozni... Akár csibész, akár szerencsétlen, mi az ördögnek jött haza.

Az asszonyka bölcsen így szólt:

— Mindenki megérdemli a sorsát.

A férj a tányérjára nézett s beszélni kezdett.

— Nagyszerű egyéni kiválóságok vannak benne. A mi rozsz, az a fajé, a társadalomé, ő nem felelős érte és mégis ő szenved meg...

Az asszonyka most nem szölet közbe, hogy ne beszéljen ilyen okosan, örült, hogy hall valamit.

Együtt jártunk iskolába. Elemibe itt a faluban; a gimnáziumban is együtt voltunk a kollégiumban. A negyedik osztályból vitték katonai iskolába Bécsbe. Nagyszerű tanuló volt. Míg mi izdantunk, pedig én is tiszta jeles voltam, ő addig franciázt, angolt tanult, zongorázott, lovagolt, udvarolt... s másnap mindnyájunknál jobban tudott az iskolában mindent.

Az asszonyka alig várta, hogy egyre jobban megoldódjon az ura nyelve. Minden szót lesett és csak úgy szivta magába.

A férfi lesütött szemmel, emlékezve beszélt. Sajnálta, hogy csak jót s hogy annyi szépet, bámulatosat kell elmondania, szerette volna azt mondani, hogy ez olyan ember, lelkem, a kivel nekünk nem érdemes foglalkozni. De nem tudott hazudni. Nem is mert; gyáva volt, tudta, hogy még rosszabb, ha hazudik valami nagyot, mert ha találkozik vele a felesége, akkor ugysis vége minden hazugságnak. Bántotta s keserítette a férjek sorsa, hogy neki kell a vetélytárs kerítőjének lenni. Itt sem volt még a veszély, csak az árnyéka s ő már reszket és lemond és ezzel elvesztetgeti a fegyvereit...

Elmondta, a mit csak tudott Thorsa Ábris-ról, mindent elmondott. S elhitette magával, hogy a felesége máris lekicsinyli őt amazzal szemben s öngúnynyal szándékosan lekicsinyítette magát a nagyúrral szemben.

— Szép ember, nem olyan, mint én, — mondta és fájdalmasan mosolygott. — Tíz éves korában már úgy udvarolt, a hogy a magunk fajta huszonöt éves korában sem tud.

Az asszonyka elmosolyodott.

— A maguk fajta? Hát tud az valamikor?

— Annál jobban tudott ő. Tud is. Arra született. Az Isten tudja, mit csinál; úsznak utána a nők, mint a csillag után ködön a fény.

Az asszonyka, minél többet dicsőítette az ura a Don Juant, annál furesztabban mosolygott. Dacra ingerelte a sok dicsőítet. Szerette volna megmutatni, hogy ő meg tudná alázni az elbizakodott embert. Borzasztó tisztességes asszonyknak érezte magát s azért szeretett volna minél előbb találkozni azzal az úrral, hogy megtanítsa a nő nemmel szemben tiszteletre.

A pap folytatta:

— Beszélük, hogy egy főhercegnő miatt kellett otthagyni a vezérkart. Lehet, a főhercegnőnk is ép olyan nők, mint a többiek...

— De könnyen tudnak maguk itélni a nők felett! — mondta a felesége, s végigmérté az urát.

BÉRI BALOGH ADÁM FÁJA SZEKSZÁRD MELLETT, A HOL 1710-BEN ELFOGTA; A MELLETTÉ ÁLLÍTOTT EMLÉKTÁBLÁVAL. — Krutay József amatőr félvétele.

— A semmi nők felett! — mondta a férfi. Nem beszélt tovább. Hallgatott. Az arca borús volt. A felesége hosszan vizsgálta az arcát. Tudta, mi folyik a férje lelkében. Tudta, hogy az fél, reszket, hogy gyáva és kishitű. De nem bánta, hiszelgett neki. Látta abból is, hogy szereti, félti. Pedig ő tudta, hogy nem fenyegeti veszély, mert ő neki eszéágában sincs, hogy megcsalja ezt a hűséges, mamlasz kis urát, ezt a vén szamarat!

— Édes, — mondta neki hirtelen, kisé csin-talanul elmosolyodva. — Mondja, hány asszonyt csókolt meg maga életében?

A férfi elvörösödött, mintha láng csapta volna fel az arcát. Rekedt hangon felelt.

— Az édesanyámat.

— Én a szerelmi csókokat kérdelem!

A pap még jobban, egész biborvörösre pirult s erőteljes hangon, mintha a templomban esküdne, kijelentette:

— Az édesanyámat és a feleségemet!

Az asszonyka elámult. Lehetetlen volt nem hinnie.

A pap halkán hozzátette, mintha szégyel-nivaló is volna a szavában, nemcsak dicsőség. Mintha mentgetni akarná magát.

— Nekem sohasem volt nőrokonom. Nem voltam hozzászokva az asszonyokhoz. Az anyá-mon kívül senkim s ő velem volt mindig, a kollégiumba is eljött velem, hogy megőrizzen, felveljen, papot építsen belőlem... Haláláig együtt voltunk... S az ő emléke után más az én szívemhez nem jutott közel, csak te...

Az asszonyka nevetve, csillogó szemmel nézett az urára.

Aztán felsóhajtott.

(Folytatása következik.)

KÉT CSÓK.

Elbeszélés. — Irtó Szemere György.

Marie Gobel, a guvernánth kikönyökölt az ablakon és belebámult a holdba... Az égen apró, ezüstszerű felhők uszálltak, lent a földön búgva, csilingelve száguldoztak a villamos kocskis... A végtelenség dómjának csillagsző-ges boltzata, a mely alatt milliónyi millió világ félt el, olyannak tetszett a földről, mint egy üvegbura, a mi se nagyobb, se kisebb annál a sajtos talkánál, a melyre rászabták, hogy megakadályozza a férgek túlságos elszaporodását a sajtban.

Marie, a guvernánth épen arra gondolt, hogy hiába védi az ég harangburája, a kukacok úgy elszaporodtak a földön, s annyi hűhót csapnak semmiért, mintha ők lennének a terem-tés urai. Pedig rögtön elpusztulnak, mihe-lyest elfogyott, a miből éltek, a föld. A föld, a mi csak egy atom a mindenség arányaihoz képest; a mindenható Teremtő és Pusztító Erő örlő malmában annyi se, mint egy szem-kerke sajt az egér fogai között...
Az átelleni járdán két részeg konfiss kocsis verekedett, fölöttük az első emeleten egy tudós-forma szemüveges ember nyitott ablaknál vas-tag könyvekben lapozgatott; a homlokán kép-ződő ráncokból meg lehetett látni, hogy búvárkodásának roppant fontosságot tulajdo-nít... Egy pár méterrel feljebb, a háztét körül csavarogó ereszen macskák kergető-ztek, utálatos, gyermekirásához hasonló nyávo-gásukba szinte belefájdult a Marie füle... A szemközti kávéházban húzta a cigány. A primás büszkén egyengett magát a banda élén. Tüzes szemű hajda asszonyok titkos pillantásokat váltottak vele; férjeik zöld posz-tóval bevont márványasztalokon kártyáztak és itták a kávé, a sört s egyéb mindenféle lögmört.
— Miért? — kérdezte magától Marie. — Miért verekszenek a kocsisok, miért magol a tudós, mért nyivákolnak a macskák és a hegedűk? Az asszonyok miért kacérkodnak s mi célja a kártyának? Egyáltalában miért bolondítják egymást és magukat az emberek? Azt hiszik talán, hogy fontos, a mit csinálnak? Cszáltalán, bolondos üzekedésük változtat valamin is?...
A guvernánth becukta az ablakot és leeresz-tette a redőnyt. Leült keskeny szobájában egy piezurka székre, a minek támlája sem volt s összegubbaszkodott rajta, mert igen nehéz volt a feje, de terhére volt a vállá és karja is. Elhagyta magát. Legjobban szerette volna, ha szétesik vala, mint egy gép, a melyből kiszédtek a csavarok. A tekintete finom, ápolat kezeire esett. Leeresztette a szeme hej-ját, mert megborzadt a kezétől...
Így aztán, hogy semmit se látott, némileg rendeződtek a gondolatai. A képzelete össze-terelt egy pár emléket s elragódott azokon. Haza gondolt bérczes hazájára, Svájcra, a hegyoldali kis emeleten házra, a hol édesanyja lakott vigasztalan özvegyi sorban, kinos nyo-morban. Aztán arrebé szállott a lelke az óras városnegyed felé, míg egy hatalmas gyárépü-leten megpihent... Egy fehérre meszelt, vilá-gos műhelyben húsz-huszonköt férfi hátul-kötös kötényben, kinos komolysággal babrált az órák kerekeivel. Köztük volt Pierre is, a Marie vőlegénye, egy hatalmas, sasképf, göndör kamasz, még fiatal ahhoz, hogy megházasod-jék, de az órához már úgy értett, mint a leg-öregebb mester. Szép legény volt, az egész város irigyelte Mariétól, főképen a leányok és mamák természetesen. Mert nemcsak szép volt a legény, de ügyes és dolgos is, nagy jövő várt reá...
Marie a míg otthon volt az anyja mellett,

büszke volt a vőlegényére s imádatlalt szerette őt. Szűz szívébe véste a képét s magával hozta hat országon keresztül épen, sértetlenül. Szenvedélyes, forró esküvések között megígérte neki, hogy visszatér hozzá, míhelyt abban a helyzetben lesz, hogy feleségül vehesse... S egy évig nem is jutott eszébe, hogy megszeghesse esküjét, bármilyen történjék is vele.

És ime, most, egy évi távollét után, az forgott a fejében, hogy nem tér vissza szülőföldjére soha, de soha.

A Marie lelkének átváltozása hirtelen jött s egy pillanat alatt ment végbe. Annyi idő alatt, a meddig egy röpke csók tartani szokott.

A romboló csókot tanítványa bátyja csattantotta el az ajkán: monsieur Alfréd.

Marie, nemhogy ösztönzést adott volna rá, de azt hitte, hogy ilyesmi vele meg se történhetik. S mégis megtörtént. A fiú, egy nyegle, húsz éves kamasz, megleste őt egy ajtóban, s a mint gyanútlanul kaczagva megjelent benne, derékon kapta s mint egy éhes kánya, rácsapott az ajakára.

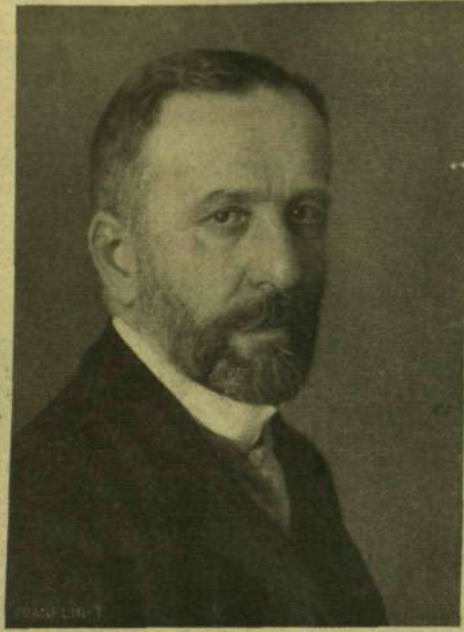
Mire föleszmélt Marie, a kamasz már nem volt a szobában, a leány gépiesen az ajkához kapott, mint sebesült a sebéhez. Aztán egy székhez támo gyott (mert szédült) és a támlájába kapaszkodott. Ez volt az első csók, a mivel férfi az ő szűz ajkát megillette. Édesanyja még Pierrenek sem engedte meg, hogy megcsókolja őt. A merénylet egy pillanat alatt feldúlta a leány lelki világát, úgy érezte magában, hogy eltévedt az Élet rengetegében s nem fogja megtalálni a kivezető utat soha. Reményeinek, jövőjének két oszlopa, a kikre eddig támaszkodott: vőlegénye és anyja kidőlt. Nincs mibe kapaszkodnia. Nem volt hozzászokva, hogy a maga lábán álljon, most még kevésbé érzett magában erre erőt, mint valaha. Az életet nem ismerte annyira sem, hogy meg tudta volna ítélni, mit vesztett a csókkal, vesztesége helyrehozható-e, vagy milyen konzekvenciákat kell belőle levonnia. Csak azt érezte, hogy valami rémséges csapás érte, a mi kisodorta helyéből. Hová? Arról sejtelt sem volt. Ha tudta volna, mi a kötelesség az ő helyzetében, eleget tett volna annak minden megmondolás nélkül. Az egy támpont lett volna mégis. De nem volt meg ez a támpontja sem. Mitévő legyen? Világá menjen-e, kingorjon-e az ablakon? Megírja-e anyjának és Pierrenek, hogy váratlan katasztrófa érte, ne számítsanak többé rá? Avagy elég, ha a merénylő ficsur anyjának szól?... Mindenre képes lett volna, csak tudta volna, hogy mit követel a helyzete.

Csak egy dologgal volt tisztában a szegény egyensúlyát veszített teremtes. Azzal, hogy örökre elszakadt az övétől, rájuk se gondolhat többé a nélkül, hogy megszenteltenté emléküket. Ezen a ponton oly erős volt az autoszugesztív akarata, hogy azonnalmód kitörölte szívéből a Pierre képét; az anyjától még nem tudott egészen megválni, de sajtáságos, fullasztó tehernek érezte azt, a melyet előbb-utóbb szintén le kell a lelkéről ráznia.

Ime így állott a Marie lelki mérlege az első csókját követő negyedórában.

Előre nyújtott kezekkel támo gyott ki a szobából, a hol a merénylet történt; mire védenze, a tizenhat éves Ida szobájába ért, már alig volt eszméleténél. Leült egy székre, szemben a leánykával s rámeresztette üres szemét. Olyan volt, mint egy álomjáró. Arca megmerevedett, a hangja kongott, mintha nem is az ő torkából fakadt volna, valahonnan a mélygömből tört volna ki.

— Mit csinál Ida? — kérdezte gépiesen, mint egy automata.

Négyszé László, a tandarkongresszus elnöke.

B. Barkóczy Sándor, a kétszékletesi ügyek ministeriumi előadója.

A TANÁROK MOZGALMAHOZ.

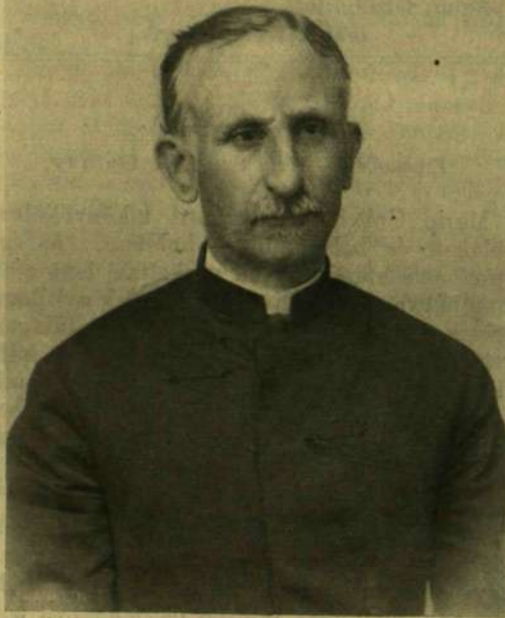
— A földrajzot veszem át, — felelte a leányka. — Épen Svájcznál tartok. Megtaláltam a mappán a mademoiselle szülőfaluját, Cossonayt is.

A francia leánynak holtra vált az arca. — Az nincs a mappán... az nem lehet — dadogta, mintha szél ütötte volna a nyelvet, — vagy ha ott van, — kérte elhaló hangon, — törölje ki, hogy ne lássam.

Pécsi fényképe.

KORONGHI LIPPICH ELEK MINISZTERI TANÁCSOS, KI MOST SZOLGÁLATA 25 ÉVES JUBILEUMÁT ÜNNEPLI.

GYURÁTZ FERENCZ, A DUNÁNTÚLI EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLET JUBILÁLÓ PÜSPÖKE.

II.

A következő napon levelet kapott mademoiselle Marie.

Azt írta neki Pierre, hogy most már semmi sem áll útjában a boldogságuknak: a műhely főnöke lett, havi fizetése 300 frankra rúg; ezzel már lehet családot alapítani. Aztán holmi ömlengések következtek, forró szerelmi vallomások, szent esküvések stb.

A levél — úgy vélte Marie — elkészt. Most már semmi értelme nincs. Beledobta a kályhába. Nem volt kétségbeesve, arczizma se rándult, nem hogy kezeit tördelte volna, mint ilyenkor szokás.

Teljesen nyugodt maradt akkor is, midőn Alfred, szülei és huga távollétét kihasználva besompolygott a szobájába.

— Ön az?

— Én vagyok, Marie... Azért jöttem, hogy megmondjam, mennyire szeretem. Azt a csókot, az első csókomat én el nem fogom felejteni soha.

A leány felállt. Arca örömet árult el. Homályos szemében kigyúlt az érzélem szikrája.

— Igazán? — kérdezte.

A fiú zavarba jött.

— Igazán — hebegte s a leány keze után nyúlt, miközben minden ízében reszketett.

Marie elkapta és hátrattotta a kezét.

— Ne bántson engem, — kezdé szinte könyörögve, — hiszen még semmit sem tudok. — Azt tudja, hogy szeretem — lihegte a fiatalember oly vad, őszinte hangon, hogy lehetetlen volt kételkedni az érzéseiben.

— Azt mondta, de...

Torkán akadt a szó a leánynak. A fiú unszolta.

— Mi de? Mondja meg.

— Nem tudom — fejezte be a leány a benne maradt mondatot, — nem tudom, hogy beérheti-e velem.

Oly zavaros volt a beszédje: a szerelmes urfi tágra nyitotta szemét.

— Nem értem...

— Én már menyasszony voltam — világosította fel a leány. — Annyira nem, hogy megcsókoltam volna a vőlegényemet, de örök hűséget — azt esküdtem neki.

A fiú még jobban összezavarodott.

— Miért mondja ezt nekem?

— Mert — válaszolt Marie idegesen reszketve — én most egy különös helyzetben vagyok. Minden össze van bennem zavarodva, nem tudom magamat tájékozni. Az esküm kötelez-e ezután is, hogy nincs vőlegényem többé, avagy szabad vagyok-e? S ha igen, beérheti-e egy becsületes fiatalember egy esküszegő leánynyal... Ezt mind nem tudom.

— Ha elhagyta a vőlegénye, nem esküszegő — jegyezte meg Alfréd urfi kábán, csak hogy mondjon valamit.

A leány forró homlokára tapasztotta hideg kezét.

— Nem ért engem. Nem úgy van. Nem hagytam el a vőlegényem, a sors ragadt el tőle, a sors, a minék maga volt az eszköze.

A helyzet mind kuszább lett a két ellentétes nyomon gondolkozó emberpár között. A fiú elhült, izzó arczáról minden vére vissza szökött a szívébe.

— Engem okol érte? — kérdezte gyanakodva. — Én azzal a csókkal — tette hozzá — még nem vettem el a vőlegényét, ez képzelődés magától, Marie.

A leány felrántotta a szemét.

— Hogyan? — kérdezte csodálkozva. — Csak nem hiszi, hogy még ezután is kellet Pierrenek? Szentségtörés illet róla feltételezni is.

— Hát ne mondja meg neki, hogy megcsókoltam — tört ki Alfréd idegesen.

— Oh!

A leány úgy megrémült a fiú hangjától, és szavától, hogy majd hanyattesett.

— De hisz ez borzasztó, a mire most maga gondol — kiáltott fel arczát kezével eltakarva. — Azt akarja, hogy megcsaljam a vőlegényemet?

— Azt — felelte a romlott fizző elszántsán. — Szeretem magát, — folytatta neki tüzesedve. — Annak az érzésnek a hatalmával szemben, a melyet maga Isten oltott belénk, mi tehetetlenek vagyunk. Hazudunk, csalunk tönkreteszünk a magunk s mások életét, ha egyszer szenvedély erőt vett rajtunk. A szerelem mindennél erősebb, az erénynél is.

A leány félig hátrált.

— Oh!

A fiú utána nyomult.

— Hiába küzködik magával, Marie, — folytatta, előntve a leány arczát forró lehelleté-

mint a lehetetlenség a lehetőségtől. Még egy szóval tartozom magának, azt el nem hallgatom.

— Beszéljen.

— Én magát nem szeretem. Tudom, hogy a boldogságra nem számíthatok többé, egyetlen egy emberre vagyok utalva a mindenségben s az az ember maga; eltulajdonított engem, a természet rendje szerint magáénak kell magamat vallanom; az is leszek, mert nincs hova lennem, engedelmelkedni fogok, csinálhat velem, a mit akar, ha azt követeli, hogy nevessek, nevetni fogok, kezére járok, kiszolgálom, mint a keleti nők az urukat, hallgatni fogok, ha megbánt, lenyelem a könnyeimet, szép leszek a maga kedvéért, egyszóval igyekezni fogok olyan tökéletesnek lenni, a milyen valaki csak lehet, de ismétlem: szeretni nem tudom és szent meggyőződés, hogy nem is fogom soha.

III.

Annyi lovagiasság volt Alfrédben, hogy nem árulta el szüleinek a leányt. Sőt el is ment hazulról, hogy vissza ne térjen, valameddig meg nem gyógyult a fej és homloksebe. Hamarosan két levelet firkantott; (miután úgy a hogy kimosta és beragasztotta a sérüléseit) az egyiket bedobta a mademoiselle szobájába,

ESTI SZÜRKÜLET. — Weber tollrajza.

vel, — látom, hogy viszontszeret engem, az éggel ne akarjon szembeszállani.

— Oh!!...

A leány esztét veszítette, nem látott, nem hallott, kitérta karjait, hogy magához ölelje a leányt.

Az a sarokba menekült előle s védőleg maga elé tartotta karjait.

— Csak még egy kérdést! — hápogta rekedten támadója felé. — Mi ezélja van velem?

— Szeretni akarom... szeretni fogom.

— És?

— Semmi. Több nincs, mert a szerelem maga a mindenség.

S egy lépést tett előre a leány felé.

Az most már lebecsültette a karjait, a komoly, mélyenjáró tekintetével védte magát.

— Kérem, még ne öleljen meg egy pillanatra, még nem tud mindent, — mondta ünneplés hangon. — Én nem fogok senkit sem megcsókolni, az oly távol áll a lényemtől,

— Bevégezte? — kérdezte a fiatal ember idegesen.

— Be, most már tudja, mihez tartsa magát. Feleségül kívánjon-e a hallottak után is, avagy egyebet gondoljon.

— Feleségül?!

A szó élesen pattant el a szerelemlázás fiatalember száraz ajakáról. Élesen és gúnyosan.

— Nem kívánom feleségül — folytatta sivar hangon. — Az nekem eszemben sem volt soha.

A leány arca most már olyan volt, mint egy halott-lárva.

— Akkor sem volt az eszében, mikor megcsókolt?

— Nem.

— Hát akkor mi szándéka van velem?

— Mondtam: szeretni akarom. Akkor is, ha nem viszonzozza érzésemet, annak ellenére is.

Egy tiszogatlan, bűgő hang fakadt fel a leány kebléből.

a másikat, a mely anyjának szólt, átadta az inasnak.

Az első levél így szólt:

— Bocsánat! Nem árulom el.

A másik így:

— Egy párhajgyben, mint segéd, hirtelen Bécsbe kellett utaznom. Bocsásd meg, hogy el nem bucsúzhattam tőled...

IV.

Alfréd két hétig volt távol. Marie ezalatt, mintha mi sem történt volna, végezte dolgát rendesen. Lelkiereje csodákat művelt, mikor társaságban volt, nemcsak a Pierre és édesanyja emléket, önmagát is meg tudta semmisíteni. Két éneje volt. Az egyik a világ, a másik a maga számára. Az egyikre büszke volt, a másikat megvetette. Végtelen kicsinyeknek látta az embereket, könnyedén, fölnyínyel számolt el velük, de saját magát oly magas

talapzatra helyezte, hogy a magányban, mely magabizálásra utalt, egy pillanatra sem tudta megtalálni önbecszeretét. Valami csodálatos, szinte perverz bölcséleti elmélet érlelődött az agyában. Önúndorát csak avval volt képes legyőzni. Abból indult ki, hogy szenny tapadt a lelkéhez, a mi neki fáj. De az nem lényeges. Sem a szenny, sem a fájdalom... Kiveszett belőle minden subjektívizmus, a világegyetem arányait alkalmazta magára s oda konkludált, hogy nevelésos ostobaság egy olyan emberféregnek, mint ő, ha ezerszerre több is, mint a még hitványabb férgek, fontosságát tulajdonítania. Ha milliószorta több lenne, sem számítana a természetben, a melyben talán magának a földgömbnek hiánya, semmisségbe bukása is észrevétlen maradna: oly nevelésos kicsiség a mindenséghez képest ez is...

... Az Alfréd megfenyítése utáni pillanatokban arra gondolt Marie, hogy elemeszi magát, föl is állott az ablaka párkányára, hogy a kövezetre ugorjon, de nem hajtotta végre a szándékát. Tekintete beletévedt a holdba és a hold lebeszélte őt öngyilkossági terve végrehajtásáról. Zavaros agyába akkor hullott bele szertelen bölcselkedésének a magva. Szégyelte magát, a fontoskodását a sápadt égi testtől, mintha az emberi szemmel nézett volna le rá...

Ettől kezdve nap nap után azzal töltötte az estjét, hogy kikönyökölt az ablakán és az eget bámulta. Kivonta lelkét a földiek légköréből, a fellegekben és a csillagoknak élt. Arról, a mi itt lent körülötte történt, tudomást sem vett a magányban. Lenézett mindent, a mi emberi — nem is: mindegy lett neki minden. Az élet, a halál, az öröm, a bánat, az erény, a bűn, valamennyi fogalom, mit agyvelő termelt, egy közömbös khaoszá folyt össze a fejében!... Így kopott ki a lelkéből az anyja és a Pierre képe is. Ők is csak emberek voltak, a világegyetem nevelésos, hitvány parányai. Nem irt nekik, illetve nem válaszolt a leveleikre.

V.

Így telt el körülbelül egy hónap. A Marie közömbösségén nem változtatott az idő. A viselkedését Alfréddal szemben mítem változtatott a modorán. Olyan elfogulatlanul beszélt vele, (ha ki nem kerülhetett), mintha semmi sem történt volna közöttük. Féreg volt a fiú a szemében, de ez volt a többi ember, ő maga is... nevelésos tartotta volna, hogy külsőségeket tegyen a sok semmi között...

Úgy látszott, hogy végkép elfogyott a leány lelke. Egy egyetlen egy csók mérges fulánkja kötötte belőle az összes eszményeket.

Úgy látszott, de nem volt úgy...

Vasárnap délután volt, midőn a szobaleány titokzatos arccal belépett hozzá.

— Madmoizel, kérem, egy francia úr keresi. Marie kiment az előszobába a szobaleány nyomában.

Hatalmas, szálfenyőtartású, göndörhajú fiatal ember állott az ajtó közelében. Arca sápadt volt; örvényes, ziháló keblével birközva fakadt torkából e hang:

— Marie!
— Pierre!

És egész hosszában földre zuhant a leány. Midőn fölésmélt, két férfit látott a szobájában — a hova ájulása után a házi asszony bevittette — az orvoson kívül. Az egyik térdelt, a másik a fejénél állott. Pierre és Alfréd voltak.

Pierre, midőn kinyílt a szeme, ujjongva esett neki a kezének s elhalmozta azt forró csókjaival.

Alfréd sirt.

A leány meg akart szólalni, de völegénye elhallgattatta.

— Chut, Marie. Mindent tudok. Ő — Alfrédra mutatott — őszintén meggyónt nekem.

— És? — kérdezte a leány ijedt, könyörgő szemét völegényére emelve.

— Nem történt semmi sem, — nyugtatta meg a francia ifjú menyasszonyát, — jobban szeretlek, mint valaha.

Éles, ujjongó sikoly fakadt fel a leány kebeléből.

— Pierre! Oh Pierre!

STRAUSS RICHÁRD, AZ ELEKTRA OPERA SZERZŐJE, KI MOST BUDAPESTEN JÁRT.

Az ifjú karjaiba zárta a leányt és összevissza csókolta az arcát, száját, szemét.
— Oh Pierre — sóhajtott fel Marie, a guvernant, szinte elaléva a nagy boldogságtól — miért nem csókoltál meg már otthon, akkor nem vesztettem volna el az eszemet itt.

*

— A csók olyan: mindent elvehet a lánytól — és mindent visszaadhat neki.

A NÉGY DOHNA A MAGYAR TÖRTÉNETBEN.

A Magyar Tudományos Akadémia október 31-iki összes ülésén mutatta be Heinrich Gusztáv főtitkár a lapunkban közölt négy arcképet. Az arcképeket a Dohna-Schlobitten ház mostani feje, Rikhard herceg, a schlobitteni (Ostpreussen) kastély családi arcképcsarnokában őrzött olajfestmények után készítette és ajándékolta a Magyar Tudományos Akadémiának.

A szép figyelmet az Akadémia megköszönte a hercegnek, a ki e lekötözött ajándékkal a magyarság iránt érzett rokonszenvenek adta jelét. Az arcképeket ezentúl a Magyar Történelmi Képcsarnokban láthatja a közönség. Ott valóban jó helyen vannak. A messze szétágazó ősi Dohna családnak tagjai, a dohnai várgrófok, a kik közül Schlobitten urát a hercegi czim illeti, sok fonállal kapcsolták nevüket a magyar történehez. Közülök egynéhán

BRIAND FRANCZIA MINISZTERELNÖK.

nyan mint diplomaták jártak nálunk és még többen küzdöttek mint katonák a magyar csatatereken, vérökkel áztatva e földet.

Gróf Dohna Kristóf, a schlobitteni ág alapítója, a XVII-ik század első tizedeinek igen kiváló diplomataja volt. Az anhalti herceg és a pfalzi választó, a későbbi téli király szolgálatában sokat utazott Európaszerte. Kedvelt embere volt IV. Henrik francia királynak, szívesen látták az angol udvarban, Hollandiában, Velenczében és több német udvarban is. Levelezett Paolo Sarpival, a velencezi szerzetessel, kit összeütközése a pápai udvarral világhírűvé tett és jól ismerte Thuanust, a nagy francia történettudóst. Sok ismeretű, éles látású, előkelő, élénk szellemű ember volt. Mint buzgó kalvinista államférfi sikerrel fáradozott a nagy Habsburg-ellenes európai háború előkészítésén, melynek kitérését IV. Henrik megöletése hiúsította meg. Önéletrajzát eddig csak töredékes közleményekből ismerjük; ha — mint remélhető — az egész kézirat kiadatik, a világirodalom igen érdekes emlékirattal fog gyarapodni.

Szó lesz abban Magyarországról is. Mert Dohna Kristóf nálunk is járt, mint a téli király követe. A pfalzi udvar akkor küldötte Dohnát Bethlenhez, midőn meghallotta, hogy a magyar fejedelem komolyan alkudozik a bécsi udvarral a fegyverszünet vagy béke iránt. Ez a béke megsemmisítette volna Pfalzi Frigyes reményeit. Dohna 1620 január 20-án érkezett Kassára s ott tartózkodott február 26-ikáig. A német főúr Alvinczi Péter házában volt elszállásolva, s mindennap vendége volt a fejedelmi asztalnak. Dohnának igen jellemző és történetírásunkban még fel nem használt feljegyzései vannak Bethlenről s a magyar viszonyokról. Bethlen nagyon megkedvelte vendégét. A bucsuzásakor egy tüzökvekkel kirakott török kardot ajándékozott Dohnának. Ez a kard ma is megvan a schlobitteni kastélyban, hol kegyeletlen őrzik a Hohenzollern ház néhai rokonának becses ajándékát.

Kristófnak bátyja, a négy évvel idősebb Ábrahám szintén 1620-ban járt Bethlennél. Mint a sziléziai rendi követség vezére jelent meg a beszercebányai országgyűlésen. Nagy követjelentését mellékleteivel együtt talán a jövő évben teszi közzé az Akadémia a schlobitteni levéltárban őrzött példányok után. Ábrahám szintén nagy műveltségű, világlátott katona és államférfi volt. Irodalmi művei közt nevezetes az 1613-iki regensburgi birodalmi gyűlésről irt terjedelmes szatirikus költeménye, melyet életrajzírója, Chroust Antal tett közzé 1896-ban. Magyar történetíró is hasznát veheti e korrajznak, ha II. Mátyás királyt s környezetét kívánja jellemezni. Nem a léha esüfolkodó szellem ingerelte Dohnát a szatírára, az ő lelke komoly volt s melancholiára hajló. Sokat követelt önmagától és másoktól is erkölcsi tekintetben. Puritán szigorú erkölcsű volt. Lényének egyik fő vonása: a mély vallásos érzés. Jeles életrajzírója beszéli, hogy Dohna Ábrahám kora ifjúságában otthonról Dessau felé lovagolva, a hosszú tizenkét napig tartó úton a nyeregben ülve szoltárokat olvasott. Könyv nélkül tanulta azokat a szoltárokat, melyek emlékezetébe még nem voltak bevésve. Úgy el volt merülve, hogy nem vett észre egy lecsüngő faágat, mely arcát megcsapta és majdnem szemvilágától fosztotta meg. «Egy ifjú lovas» — mondja Chroust — «a ki szoltárokat énekelve indul élete pályájára — találóból képpel nem jellemezhetjük Dohna Ábrahám lelki mivoltát.» Vallásosság nem volt külső megszokás, áthatotta lelkét s fejlesztette kötelességérzetét, tevékeny jóindulatát s áldozatkészségét. Beszercebányán körülbelül azt kívánta Bethlentől, a mit őcsese kért tőle Kassán. Adjon gyorsan és erőlyesen katonai segítséget a téli királynak. A beszercebányai gyűlés idején már égető volt a szükség, a liga már erősen készülődött a döntő csapásra. De a magyar fejedelem politikája nem volt oly egyszerűen protestáns, mint a minőnek a Dohnák óhajtották. Sokféle tekintet vezette Bethlent politikája szövvényes útjain. Mind a mellett a két Dohnát nagyon megkedvelte; Ábrahám is sokat beszélgetett az európai politikai viszonyokról, a görögkeletiek és a protestánsok uniójáról és nagyon sajnálta, hogy

nem igazíthatja politikáját mindenben a gróf követi, mert igen nagy volt becsületérzése.

Képünk Dohnát már hajlottabb korában ábrázolja; szeme búskomoran tekint reánk; a világtól elvonultan halt meg schlobitteni kastélyában, melyet nagy gonddal és általánosan elismert izléssel építtetett.

Nem ily csendes halál jutott osztályrészül a két fiatal Dohnának, a kik a Vianen ágnak utolsó sarjai voltak. A kereszties háborúk szelme Európában még a XV-ik századi török-magyar harcokban sem újult meg oly erővel, mint a XVII-ik század végén. Szent István királyságának fővárosát, az ismételt ostromok alatt szinte megvehetetlennek látszó Buda várát, kiragadni a hitetlenek kezéből — ez a gondolat a legkülönbözőbb európai nemzetek közt sok főúrnak, nemesnek s szegény embernek szívében oly lelkesedést gyújtott, mely a halállal örömet daczolt.

A nagy brandenburgi választó jelentékeny csapatot küldött 1686-ban Buda visszavívására. Politikai czélja volt a csapatküldésnek, de a választó fejedelem és hadserege a nagy keresztényen vállalat dícsőségében is részt akartak venni.

Lotharingiai Károly julius 3-án fogadta a pesti síkon a Schönning János Adam altábornagy vezérletére bizott brandenburgi hadat, mely 8269 főből állott. Károlyi arpad írja a kétszázadik évforduló alkalmából megjelent kitűnő munkájában, hogy «tán a német birodalmi katonának színe-virága voltak a brandenburgi katonák». Kiváló részek volt az ostrom véres, nagy munkájában. Julius 13-án Károly herceg Buda vára külső fala ellen rohamot vezetett mérnökeinek felülletes véleménye alapján. Ez a szombati nap Károlyi szerint a «siralom és veszteség napja volt a keresztényen seregnek». A keresztényen seregnek több mint 1400 embere esett el vagy sebesült meg e napon. Gróf Dohna Emil Károlyt, az Anhalti gyalogezred alig 28 éves ezredesét egy golyó ölte meg a brandenburgi üteg mellett.

A választófejedelem Cleveben augusztus 1-én kelt leveleiben sajnálkozással emlékszik meg Dohna elestéről és meghagyja Schönningnek, hogy bocssása haza az elcsesztnek öccsét, Detrét a hollandiai Vianenbe.

Schöninget azzal vádolták, hogy e parancs ellenére a következő rohamban mégis a rés elfoglalására vezényelte Dohna Detrét. Pedig Dohna már nem élt a fejedelmi parancs keltekor.

Az ostrom ötödik hetének végén ugyanis julius 27-én Lotharingiai Károly újabb rohamot rendelt el. E napon foglalták el az ostromlók a külső falakat. Több mint négy óráig tartott az irtózatos küzdelem — írja e naponról Károlyi — a fővezér azt mondotta, hogy a legközelebb múlt századok összes rohamai közt ez volt a legkeményebb s legvérengzőbb. A siker jórészt a brandenburgiaknak volt köszönhető. Midőn a kurlandi herceg ezredének élén a rés előtt elesett, gróf Dohna Detre vette át helyette a vezérletet. Natzmer kérte, hogy adja át a veszélyes tisztséget Relling ezredesnek, a ki versengett vele a vezéri rangért. De Dohna odaszólt neki, hagyja uram, mert megharagszom. A jó gróf, beszéli Natzmer, felállott egy köre és hosszú termetével kimagaslott közülünk. Egyszerre csak jobb szemén felül golyó furdott homlokába. Ha a visszahívó fejedelmi parancs még életében ér-

kezett volna is meg, a derék Dohna aligha követi, mert igen nagy volt becsületérzése. A porosz katonai dícsőség szép pantheonjában, a berlini Zeughausban, a Buda előtt elesett két Dohna neve márványoszlopra van vésvé. Örizzük mi is arcképeiket képcsarnokunkban annak emlékéül, hogy a német-magyar szövetség gondolatának mély gyökere van történetünkben.

A. D.

SZINHÁZAK.

Egy test, egy lélek. Kóbor Tamás drámája a Magyar Színházban. — Endre és Johanna. Rákosi Jenő tragédiájának föllevenítése a Nemzeti Színházban.

Kóbor Tamás egyike a legsajátosabb, legérdekesebb írónkainak. Nem erdei fa, ki a többiek társaságában nő magasra, itt is, ott is engedményeket téve nekik a növés irányában;

1. Dohna Károly Emil.
3. Dohna Kristóf.

2. Dohna Detre.
4. Dohna Ábrahám.

A DOHNA POROSZ FŐÚRI CSALÁDNAK A MAGYAR TÖRTÉNELEMBEN SZEREPELT TAGJAI.

jóformán magányosan áll a fensikon, kissé zordan, de gazdag tenyészetben. Aluról is látni őt, de hogy sokan volnának, a kik följutnak közvetlen közelébe, nem hiszem. A napi sajtónak egyik legkiválóbb munkása, a legtöbbet író magyar emberek közül való, mégis, vagy ép ezért, őt emlegetik legtrikább. Nemcsak hogy semmi kedve a neve forgatására, — annyi az álneve, hogy talán a befentesek se ismerik mind, mert minden álnev alatt más-más vonását irtí egyéniségének reveltálja, — az a felsőbbrendű érzékenység van meg benne, az a lelki arisztokratizmus, mely legbelső belséjét nem tudja, nem akarja kitárni. Társai, barátai a jó társat, az odaadó barátot ismerik benne, és bizonyára azt hiszik, hogy egészen ismerik és értékelik; hogy hányakat boccsát közel magához, nem tudom, de nem hiszem, hogy sokan volnának. Tudják róla, hogy félelmetesen okos, erősen szatirikus, igen elmés, a nyelv nagymestere, ki gondolatait össze tudja sűríteni és egyúttal világossá tenni,

a mi a legtrikább adományok közé tartozik. Néha azt a benyomást teszi, hogy szereti a paradoxont, a mi az erős eszű és kevés meggyőződésű emberek jongleur-mestersége; de csakhamar kifűnik, hogy az ő paradoxonjai nem azok, csak azért tetszettek azoknak, mert mélyebben látott, mint mi, olvasói. Neki vannak meggyőződései, az a legnagyobb is, hogy az igazságot keresni kell és nem szabad beérni látszatával. Filozófiai lélek, a kinek kevés az illuziója. Bármily vidámnak tetszik, szomorú ember, a kinek a vidámság arra szolgál, hogy el ne ernyedjen, jobban mondvá, az ő szomorúsága nem puha és nem elpuhító. Szatirája nem cinikus, nem is profétai, nem doktrinális, nem dogmatikus, nem mérges, inkább melankolikus és majdnem személytelen. Tudja, hogy az ember igen gyarló lény, a maga számára nem követel kivételes állást, szenved az emberekkel, de nem szereti mutatni. Nem tudom, képes voltam-e egységes érzésemet Kóbor Tamásról az olvasóval közölni. Érzem, hogy mihelyt ily egységes érzést szavakban kell széjelteríteni, ép az egység íróg veszedelmében. De talán darabjának, első darabjának elemzése az embert is megvilágítja, és az író alakja azután sugarakat vet a darabra is.

Az Egy test, egy lélek az emberi nyomoriság, vészes gyöngöses szomorú tragédiája. Hőse minden boldogságra érdemes ember, azt a nőt vehette feleségül, kit szeretett, szerete nem is hullt ki, de alakot váltott. A nő nem hat többé érzékre. De csak saját neje jelenlétében aluszkan érzékei, minden más nő (csak másnak kell lennie) az ellenállhatatlanságig ingerli. Szereti a feleségét és csalja, számtalanszor, mindig és mindenütt. Felesége ezt nem tudja, de nem teheti, hogy ne tudja magát elhanyagoltnak. Minden pillanatot meghozhatja ennek az aláaknázott épületnek a fölrobbanását. Ez a pillanat be is következik. Egy fiatal jegyospár van a közelben: a menyasszony a nemi élet kifürkészhetetlen hatalmától hajtva, vonzódik a szerencsétlen férjhez, a ki a maga fiziologiai átkának egész súlyát nagyon érzi. A hogy a férfiú küzd a fiatal leányból kiáradó csábítás ellen, a hogy a leány öntudatlanul az örvény széléhez sodródik, és a hogy végre a férfiú megcsókolja a leányt, — a dráma legszebb, legnagyobb jelenete, — nagy drámaírói intuiciójával van megalkotva. A fölgerjedt leány — ez is

balga szű! — most nyíltan, a feleség jelenlétében, magának követeli a férfit. A férj bevallja, hogy feleségét csalta és most is a leány mellé áll, felesége jelenlétében! A feleség kétségbeesik és egy közellevő, közelálló férfinak karjába veti magát. Fogat fogott. De nem bírja elviselni a saját gyalázatát és megöli magát. A szerző a nemi élet dolgait oly nyíltan tárgyalja, hogy a közönség az első pillanatban talán meghökken. De Erősz itt nem csábító, ártatlannak látszó, mosolygó angyal, hanem a nagy kozmikus hatalom, mely mindeket igába hajt és semmit sem törődik az egyén életével vagy boldogságával. A hős kinosan felsóhajt, mint Schopenhauer: Csak már vége volna a kívánás éveinek, akkor ismét boldog leszek. Nem mondom, hogy fiatal leányoknak való a darab, gondolkodó ember irta, gondolkodásra serkentő erővel, de senki sem érzi, hogy itt az érzékiségre számítanak. Ez a szomorú szerelem drámája. A hős, ki szereti feleségét és nem szereti; ki nem

Orbák (Góth). Emma (Gombaszögi F.). Dr. Gáspár (Sebestyén). Aranka (Góthné). II. felvonás végjelene. Aranka: „Gáspár, a magáé vagyok, a szeretője vagyok!”

A III. felvonásból. Dr. Gáspár: Beesületszavamra... esküszóm, vagy a hogy csak kívánod.

KÓBOR TAMÁS «EGY TEST, EGY LÉLEK» CÍMŰ SZÍN-MŰVÉNEK ELŐADÁSA A MAGYAR SZÍNHÁZBAN.

szereti az idegen asszonyokat és mégis szereti; a kinből mámorra ébred, de a mámorból új égető kinokra! A szerelmi játék mögött szerelmi tragédia áll lesben. Midőn a végén minden összedől, végtelen szomorúsággal állunk a romok előtt. Egy pillanatra az élet sötét aljába tekintettünk és megboradtunk. Sehol semmi vigasztalás, ha csak annak a fiatal párnak a látványát nem vesszük annak, mely boldog tudatlanságában eljegyzését ünnepli. A hopponmaradt végégy hamar beleszeret a szerencsétlen házaspár serdülő leánykájába. A végégy korlátolt, a leánya tudatlan. Ezeknek áll a világ. Ezek nem fognak gondolkodni. Ez az úr később meg fogja csalni a feleségét, de ez nem fog a szívén rágódni. Ez a leánya talán viszonzni fogja a csalást, talán nem. Mert meglehet, hogy az éléskamrában és a gyermekszobában fogja kielégítést találni. Vannak, a kik az élet örvényeit látják és beléjük támo-lyognak. Vannak, a kik látják, küzdenek és győznek. Vannak, a kik nem látják és egyszerre halálosan elszédülnek. De vannak, a kik nem látják és soha közel sem jutnak a halálos szalto mortaléhoz. Kóbor Tamás házaspára az első csoportozhoz tartozik, jegyepára az utolsóhoz. Ez a vizsgálatlanság a darab jellemző vonása. Közben pedig minduntalan ragyognak az elmesélés kifejezett igazságok, mint messze világító fényforrások, melyekről kitűnik, hogy élesre fent török pengéiről visszavert sugarak. A közönség ilyenkor mosolyog, nevet, de kissé észbe kapva, homályosan érzi, hogy itt talán tulajdonképen sirni kellene. A darab végén azután ez bizonyossággá válik.

Dramaturgiai szempontból csak egy alak ellen van kifogásunk, az orvos ellen, a ki a darabban elejétől végig mint raisonneur szerepel, a feleségbe szerelmes, és a kit a feleség fölhasznál, hogy a pillanat felindulásában, szerelem nélkül, utálatlalt, a karjába vessesze magát. Az ő szájába adja a szerző legkeserűbb mondásait, legkegyetlenebb megfigyeléseit. De őt veti meg legjobban. Ez már nem is ember, hanem szerszám. Szerszám és beszélőgép. Hogy fényesen beszél, nem az ő érdeme, hanem Kóbor Tamásé, a ki minden beszédjét megcsinálja. Nem is tudom, miért oly anti-patikus nekem ez az alak, de elviselhetetlennek találom. Vagy maradt volna meg beszélő és nem cselekvő alaknak, vagy ne beszélt volna annyit. A dráma *testén* meg visszának találom, hogy a mily nyugalmas művésztel formálja a szerző az ideát, oly nyugtalan erőszakossággal szövi a meséjét. Csak a végletekben érzi jól magát. A hős fiziológiai balsorsos ép oly rendkívüli, mint a balga szűz megbabonázottsága. Valami vehemens kegyetlenség őrzi a szerzőt, mintha tartana tőle, hogy művészi forma csorbíthatná a gondolat élet és őt megalkuvónak tüntetné föl.

Érdekes, izgató darab, mely megfogja és megrázza az embert. A szerző még nincsen egészen birtokában a színpad eszközeinek, de írói és egyéni előkelősége most lépett a nagy nyilvánosság elé. Ebben is más, mint a fiatal óriások nagy része, az ő bemutatkozása nem programbeszéd, hanem irodalmi alkotás.

Rákosi Jenő Endre és Johannája új betanulással került színpadra a Nemzeti Színházban, a melyben huszonöt éves multra tekinthet vissza. Nevezetes, hogy most jobban érvényesült, mint bármikor annak előtte. A közönség csak most érezte a darab erős tragikumát, most volt fogékony e dráma fényes színei iránt és most gyönyörködött igazán rajza gazdagságában, nyelve pompájában. Az egész sajtó konstataulta a nagy sikert. Engem legjobban megfogott a daraból kiáradó tragikus érzés. Hogy viszi az embert a végzet a vész felé, hogy ragadja meg gyöngösgéinél, körülményeinél, karakterinél fogva és helyezi szembe ellentétes erőkkel, megindultan érzem. Kóbor darabjának is ez a tragikus érzés adja meg mélységét.

Kóbor darabjának előadásában Góth vált ki, a ki az említett előzetet felülmulthatatlanul játszotta. Rákosi darabjában Márkus Emma újra bebizonyította, hogy legnagyobb intuitív művésze a magyar színpadnak. Mert mindent elhiszünk neki.

Alexander Bernát.

PAÁL LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA.

(A Könyves Kálmán-társulatnál.)

Nyolcz évvel ezelőtt a Nemzeti Szalonban rendezett kiállítás alkalmával ismertük meg Paál Lászlót, a Párisban 1879-ben fiatalon elpusztult nagytehetségű magyar művészt, a kit ez a kiállítás legnagyobb mestereink sorába emelt.

Paál László Zámon született ugyan (1846-ban), Hunyadmegyében, de ifjúságát Odvason töltötte, a hol apja postamester volt, aztán Aradon végezte el a középiskolát, s onnét ment Bécsbe, a hol a Zimmermann-iskola növendéke lett, s az is maradt 1870-ig, a mikor Düsseldorfba utazott Munkácsy Mihályhoz, kizhez régi gyermekkori barátság fűzte. Mindjobban kiderül, hogy ez a barátság mindketőjükre döntő fontosságú volt. Már Aradon kezdődött, Bécsben folytatódott és mikor Munkácsy Münchenbe költözött, a hol Adam tanítványa lett, Paál László ott is meglátogatta, épen akkor, mikor Munkácsy Párisból jött vissza, a hol egész életére elhatározó hatást nyert Courbet-val való megismerkedése által.

Paál Lászlóra a francia művészeti felfogás elméleti megismerése nem tett mélyebb hatást. Ő ab in visis (mint Szinyei Merse Pál) nem került francia hatás alá. Egy 1869-ben fe-

tett képe, a Szépművészeti Múzeum egy újabb szerzeménye, még tiszta kiszinezés, ez a Zimmermann-iskola szellemében tulságos részletezéssel megrajzolt erdőszelvény, melyet aztán pepecseső gonddal kolorált, még messze esik a francia intim tájképfelfogástól. Azonban ez évben a müncheni emlékezetes nemzetközi tárlaton megjelenvén, szemtől-szembe került Corot, Millet, Diaz tájképeivel, Courbet kollekcziójával és ez a hatás döntő fontosságot nyert művészetére. Önmagára eszmélt. Ő, a ki a bécsi rajzolásos iskola követelményeinek oly nehezen tudott megfelelni, felszabadultnak érezte magát, s már legközelebbi művét szélesen, egységesen, tónusharmonira felépítve festette meg. Annál inkább Düsseldorfban, Munkácsy mellett, a ki hasonló szellemben fogant Siralomházával oly nagy sikert aratott, s a ki ez irányban, szóval és tettel, buzditólag hathatott reá.

Az új kollekczió, melyet most látunk a Könyves Kálmán-társulat Nagymező-utcai szalonjában, e korszak egy pár új és igazán hatalmas alkotásával ismert meg, s a fiatal mester művészi fejlődésére új fényt vet. A mikor ő Düsseldorfból Párisba megy, Barbizonba a nagy tájképfestőmesterek kis falujába, vissza-álmodva magát az odvisi erdőbe, a francia intim tájképfestészet szellemével eltelve azon volt, hogy lelki életének minden fontos érzését kifejezhesse. A kifejezés formáit eleinte a nagy mesterektől tanulta, s művei láttán minduntalan Corot, Courbet, Rousseau vagy Diaz, Demigny vagy Dupré nevei jutnak eszünkbe. De nem kifejezetten az egyik. Paál László nem volt valamelyik barbizoni mester utánzója, s 1874-től 1877-ig — élete utolsó három esztendejében — megtalálta egyéniségének kifejezésére az önálló hangokat is.

A most kiállított gyűjteményben ime itt a «Borus nap», mely az idén a berlini Secessióban is bemutatásra került, a mikor a német kritika kijelentette, hogy «ezt a képet minden idő klasszikus tájképnek fogja tekinteni». Ez már Paál egyéni alkotása. Az ő szomorú lelkenek mesteri kifejezése. Itt már hatalmában volt a kifejező készség és lelke szenvedelmes bánatát beleöntötte a borus őszi nap szürke színharmóniájába. Ez a képe is egy festő-barátja, Kirebach Frank tulajdona volt, a mint-hogy legtöbb műve festők kezébe került, mert csak azok tudták, minő nagy érték az ő művészete. Mesday, Volkhard, Mauve, Riesegang, Liebermann, Eneke, Heffner, Ribarz, Jettel, Oeser, Munkácsy volt az ő első közönsége, s maga a nagy francia mester, Millet, a ki barátságába fogadta, a mint arról Millet fia most is szívesen emlékezik.

A kiállítás egy másik nagyérdékű darabja «Erdő széle», mely a Dumas fils gyűjteményből származik, a mestert tragikus erejében mutatja, a mint ott áll a viharos hangulatú

természetben, a gomolygó, hömpölygő felhőszelvényben és lázas erővel igyekeznek a természet benyomását vásznára átteni. Tomboló erővel száguld az ecsete a vásznon, mélységek nyílnak meg, szakadékok tárulnak fel előttünk, s benn a sötétségben színvirágok csillognak fel. Nincs az a francia festő, a kiben hasonló mély szenvedély égett volna. Ez a székegy ember viharos temperamentuma. Ez a sirva viadó magyar ember lázas érzéskitörése.

Máskor az erdőbe beszaladó napfény érdeklí, s azt a derűs benyomást rögzíti meg, a melyet benne a napfoltok játéka a fák sudarán, az erdőalja zöldjén felkelte; a plein air leg-ragyogóbb kifejezése ez, — 1876-ból; — az utolsó eredmény nála, de a modern magyar fényfestés egyik első diadala!

1873-ban festették a Majálist Münchenben, 1876-ban az Erdei utat Párisban.. aztán évtizedek után jött csak a folytatása a nagy-bányaiak műveiben...

Igy kapcsolódik össze Paál László, Szinyei Merse Pál művészetével karöltve, a modernséggel — nálunk, Liebermannra tett hatásával — a németeknél, ezért lett ő a modern magyar művészet egyik első klasszikusa, Munkácsy, Szinyei koszorús társa. Ezt az idén a külföldi kritika is készséggel elismerte.

Dr. Lázár Béla.

A SZERB-BOLGÁR HÁBORÚ HUSZON-ÖTÖDIK ÉVFORDULÓJA.

Csöndben és észrevétlenül közeledik ezekben a napokban egy rövid, de jelentős európai háborúnak a jubileuma. November 14-én lesz huszonöt esztendeje annak, hogy Milán szerb királyi háborút üzent az akkori bolgár fejedelemnek, Battenberg Sándornak. 1885 november 28-ig, tehát mindössze-vissza tizennégy napig tartott az ezt követő balkáni háború, a melyből a fiatal, akkor még nem is egységes, nem is teljesen független Bulgária megnagyobodva, megerősödve került ki, és a mely Szerbiában megásta az Obrenovic dinasztia sírját.

A háború előzményei ma már kevéssé ismeretesek és visszanyulnak az 1877-iki orosz-török háborúba, a melyben is a «szabadító császár», II. Sándor, Bulgáriát felszabadította az évszázados török járom alól. Az oroszok is, II. Sándor is akkoriban úgy tervezték, hogy Bulgária Kelet-Ruméliával együtt orosz fenhatóság alatt pánszláv előőrsk legyen a Balkánon, az első diadalmas állomás azon az uton, a melyet Péter császár és Katalin csernő jelöltek ki és a mely Szentpétervártól a Balkánon át Konstantinápolyig vezetett volna. A berlini kongresszus félig megakadályozta ezt az orosz

VIHAR ELŐTT.

imperialisztikus tervet, a mennyiben Kelet-Ruméliát elszakította Bulgáriától és vissza adta régi urának a magas portának. Amde Oroszország a hűbér-állammá nyilvánított Bulgáriában mindent megtejt a maga befolyásának erősítésére. Az új fejedelemség trónjára a császárnak egyik rokonát, a fiatal Battenberg Sándor herceget ültette, a ki mint gárdatiszt szolgált addig a porosz hadseregben és a fiatal bolgár hadsereg főbb tiszti állásaira az orosz császár nevezett ki tábornokokat, azonfelül az orosz császár fentartotta magának azt a jogot is, hogy ellenőrizze a bolgár miniszterek kinevezését, a kik között nem egy orosz tábornok volt.

A pétervári kabinet azonban csaldott számitásaiban. A paraszt származású és minden ízében demokratikus bolgár nép, a mely nemesseget nem ismert és a melyet át és át hatott az alkotmányosság szelleme, hamarosan átlátta, hogy a «szabadító császár» politikája ő reá nézve nem jelentett mást, minthogy urat cserélt, a török járom helyett az orosz kancsuka alá hajtotta fejét. Hamarosan egy második vértelen, de annál intenzívebb szabadságharc indult meg a délszláv bolgárok körében az északi szláv testvérek ellen, a melynek következeként a császár lassanként kénytelen volt minisztereit és tábornokait visszahívni Bulgáriából, a melynek fiatal és zseniális feje-

BOBÚS NAP.

PAÁL LÁSZLÓ FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁRÓL A KÖNYVES KÁLMÁNNÁL.

delme, ámbár a császár ültette őt trónra, hamarosan egybeforrott új alattvalóival, a kiknek vezére lett függetlenségi harcukban.

Ez a függetlenségi harc nyíltan 1885 szeptember 18-án tört ki, a mikor Kelet-Rumélia fővárosában Filippopolban a bolgár lakosság elűzte a török polgári és katonai hatóság fejeit, Gavril és Drigarszki pasákat, kimondta a Bulgáriával való egyesülést és Battenberg Sándort fejedelmévé kiáltotta ki. A fejedelem már három nap mulva bevonult Filippopolba, a melynek lakossága ujjongva fogadta őt. Amde annál nagyobb visszatetszést kellett ez a dolog az európai nagyhatalmak körében, a kik ezt az eseményt a berlini szerződés megszegésének tekintették. Ausztria-Magyarország csak féltékenységgel nézhette az új nagy délszláv birodalom kialakulását és nem lelkesedett a történelemért Oroszország sem, mihelyt látta, hogy a császár által kijelölt fejedelem nem az orosz számlájára, hanem saját új alattvalói javára dolgozik. A császár nyomban vissza is szolította a bolgár hadseregben szolgáló utolsó orosz tisztet is, magát a fejedelmet pedig, a ki tiszteletbeli orosz tábornok volt, töröltette az orosz hadsereg névsorából.

Háborura azonban az esemény nem vezetett volna Szerbia beavatkozása nélkül. Maga a megtámadott fél, a török porta nem óhajtott egyik már úgy is csak névleges tartományának elvesztéséért háborút és a berlini szerződést aláírt nagyhatalmak, közöttük Oroszország is, azt gondolták, békés, diplomáciai úton is megfékezni Bulgáriát. Ekkor egy váratlan esemény történt. Milán szerb király, a kinek régi álma volt, hogy Ő-Szerbiát és Macedóniát felszabadítsa a török uralom alól, hogy Szerbia királya mellett Macedónia királya is lehessen, szeptember 22-én mozgósítást rendelt el Szerbiában akkoriban a szégyesség és belső elégedetlenség forradalmi és királyellenes hangulatot teremtett és Milán király számára egy győzedelmes háború lett volna az egyetlen mód arra, hogy népszerűséget és biztonságot szerezzen ingadozó trónja és bizonytalan sorsú dinasztija számára. Több hétig tartotta Milán király haderejét a török-szerb határon, a mely a bolgár-szerb határral is szomszédos, összpontosítva. Mindenki azt hitte, hogy nemsokára, napok mulva Milán hadat izon Törökországnak, hogy miként a bolgár fejedelem tette, úgy ő is Törökország rovására kerekítse ki a maga országát.

Közbeléptek azonban a nagyhatalmak, a kik kijelentették, hogy egy igazságtalan és minden ok nélkül való szerb-török háborút semmi szín alatt nem engednék meg. Milán számára ekkor nem maradt más hátra, mint-hogy csapatait leszerelje és visszavonuljon. Amde ez az országban uralkodó háború kedv miatt lehetetlen volt és egyértelmű lett volna Milán királynak trónjáról való lemondásával. A szorongatott szerb király így az utolsó perczben vakmerő, igazságtalan és jogosulatlan lépésre határozta el magát. Törökországgal

ODRAY COELESTIN HATVANI PRÉPOST MAGA SZERKESZTETTE VILLAMOS ÓRÁJA.

helyreállította a diplomáciai jó viszonyt, de csapatait Bulgária ellen vonultatta fel, az ellen a Bulgária ellen, a mely ugyanakkor a török-ruméliai határon összpontosította összes haderejét és a melynek tulajdonképpen azonos és közös célja volt a testvér szerb nemzet: a török hegemonia ellen való küzdelem. November 13-án üzenté meg Milán a háborút Bulgáriának. A bolgár hadsereg teljesen készületlen volt. Az orosz tisztiek visszahívása következtében (miután addig az összes magasabb tiszti állásokat a bolgár hadseregben oroszok töltötték be) a legmagasabb aktív tiszti rang a bolgár hadseregben az őrnagy volt. Sándor fejedelem kénytelen volt hadosztályokat és dandárokat őrnagyok vezetésére bízni, ezredeket századosokra, zászlóaljokat hadnagyokra, századokat altisztekre. De még ennél is nagyobb baj volt számára az, hogy az akkoriban még szinte minden vasutat nélkülöző országban az összes csapatokat néhány nap alatt a török határról a szerb határra kellett vonnia.

A bolgár fejedelem és a nép szegényen, vezérkari tisztiek, vasút és a háború minden segítő eszköze nélkül, az összes európai nagyhatalmaktól elhagyatva volt kénytelen felvenni a harcot Szerbiával szemben, a melynek vasútja, törzstiszteje és a mi mindennél becsesebb volt, Ausztria-Magyarország szinte előre biztosították a diadalt. Minden fordítva történt azonban. A zászlók alá szólított bolgár parasztok hősiessége, a fiatal és hirtelen első helyre nyomult bolgár tisztiek becsvágya, a fejedelem páratlan hadvezéri szervezőképessége és diplomáciai zseniálitása, végül a váratlanul és perfidül megtámadott bolgár népek hatalmasan felébredt önvédelmi ösztöne csodákat művelt. November 17, 18 és 19-én Sándor fejedelem az azóta történelmi hírességűvé lett Szlivnicánál véres és gyilkos harcban küzde a szerbeket Bulgáriából és egy héttel utóbb november 26 és 27-én, egy még véresebb ütközetben a szerb sereget, a melynek főparancsnoka maga Milán király volt, saját hazájában, Pirotnál teljesen tönkre verte. Kevés hiányzott ahhoz, hogy a diadal-

mas bolgár sereg egész Európát bámulatra keltő győzelmei után magába Belgrádba vonuljon be, a mikor közvetlenül a piroti csata után november 28-án váratlanul történt.

A nem remélt bolgár győzelmek hatása alatt ugyanis az orosz császár már kezdte megbánni azt az elhamarkodott és méltatlan bánásmódot, a melyben a háború kitörése előtt a bolgárokat részesítette. A veszedelem pillanatában ugyan magára hagyta korábbi védelemzeit, de viszont azt sem akarta eltérni, hogy a váratlan győzelemben ő ne legyen részes és a szlivniczai diadal után sietett Battenberg Sándort üdvözölni és őt jóakarattal és segítségéről biztosítani. Ez veszedelmet jelentett volna monarchiánkra nézve, a mely ebben a háborúban régi barátja, Milán király mellett foglalt állást. A szerb király könyörgő táviratára tehát akkori belgrádi követünk, gróf Khevenhüller-Metsch, a ki épen a napokban halt meg, mint a monarchia párisi nagykövete, a szerb táborba sietett és onnan a győzdelmes bolgár fejedelem elé lovasolt. Egy izgalmas és

történelmi nevezetességű jelenetben a gróf a háború nyomban beszüntetésére kényszerítette a fejedelmet, a kit azzal fenyegetett meg, hogyha nem szünteti be azonnal az ellenségkedést, akkor a bolgárok másnap nem a tönkrevert szerb, hanem az osztrák-magyar hadsereggel fogják magukat szemben találni. Ez hatott. November 29-én már egyetlen puska lövés sem hallatszott a bolgárok által megszállt szerb harcmezőn, néhány nap múlva Konstantinápolyban megindultak a béketárgyalások, a melyek pár hét múlva a bukaresti békeképezet. Ebben a békeképezetben a mi monarchiánk övta meg Szerbia területi épségét és a győzdelmes bolgár fejedelmet arra kényszerítette, hogy minden területi és pénzügyi rekompensáció nélkül írja alá a békét, a melynek egyedüli gyümölcse az ő számára az volt, hogy azontúl mint a szultán által kinevezett helytartó, Kelet-Ruméliában is kormányozhatott.

*

Huszonöt év telt el csak azóta és mégis mennyi minden változott. Milán király a háború folytán oly népszerűtlen lett, hogy pár évvel később kénytelen volt trónjáról lemondani. Hogy a szerb koronát megmentse háza, az Obrenovicok számára, kiskoru fia, Sándor javára mondott le, annak a Sándornak a javára, a ki szintén nem tudta megőrizni a szerb koronát s egy tragikus és borzasztó éjszakán, mint házában utolsó sarjadéka halt meg saját tisztjeinek gyilkos kezei alatt. Nem sokkal jobban járt az oly rokonszenves és valóban a tragikus hősök pályájára született Battenberg Sándor herceg sem. Nem is egy évvel a háború után az az Oroszország, a mely a legnagyobb veszedelem pillanatában elhagyta őt és a mely utóbb a győzelem hatása alatt féltékeny lett a fiatal fejedelem emelkedő népszerűségére, a mely Szlivnicza után nem talált már benne egészen panszláv eszközre, a melyre szüksége lett volna, erőszakosan eltávolította őt országából, a melyet ő mentett meg és trónjától, melyet ő erősített meg. Hihetetlenül alávaló módon

vitte véghez ezt a komplottot Oroszország. A fejedelem szlivniczai fegyvertársainak legbátrabbikát, egy Bendereff nevű bolgár kapitányt, a ki korábban Bider néven porosz tiszt volt és a ki a háború óta szintén féltékeny volt a fejedelemre, felbérelt és feligazgott arra, hogy összeesküvést szervezzen a fejedelem ellen. Ez meg is történt és Sándort Bendereff és társai egy éjszaka alatt eltávolították a szófiai konakból és a bolgár határra vitték. A fejedelem, egy eredménytelen kísérlet után, hogy trónját visszaszerezze, önmaga mondott le arról és Ausztriában telepedett le. Az osztrák hadseregbe lépett és az egykori fejedelem mint gráci hadtestparancsnok szolgálta Ferencz Józsefet.

Ezzel még nem ért véget a fiatal Battenberg romantikus pályája. Mint osztrák tiszt egy Loisinger Lujza nevű pozsonyi színésznőbe lett szerelmes. Ekkor a megszerzett fejedelemség után lemondott arról a hercegi rangról is, a melyben született és mint Hartenau gróf — ezt a nevet választotta magának — Nizzában elvette azt a hölgyet, a kit szeretett. Néhány évig élt vele együtt, míg hirtelen halál (családja körében az ebédnél, asztal mellett esett össze és halt meg) hanyatott élete utolsó és egyetlen nyugodt korszakának is véget vetett. Utódjá a közbüri házból való Ferdinánd, a ki a szlivniczai győzelem végös következményeként két év előtt Kelet-Ruméliát végleg egyesítette Bulgáriával és Tirnovóban a bolgár császári koronát vette fejére, szerencsétlen elődjének holttetését Szófiába szállította, a hol pompás mauzóleumot emelt számára. A konstantinápolyi gyorsvonat ablakából még egy gránit obeliszket is lehet látni a szerb-bolgár határon, ez az obeliszk hirdeti a szlivniczai hős emléket. De fia, a testi hibával, sántán született gróf Hartenau Arzén Grácban él igen egyszerű polgári viszonyok között, míg az apja által megerősített trón a Kóburgoknak szerez új fényt és dísz.

Lakatos László.

A HATVANI PRÉPOST VILLAMOS ÓRÁJA.

A történelmi nevezetességű hatvani prépostság ódon emeletes házában fogadószobájában egy csodás szerkesztett villamos óra van, melynek komplikált szerkesztésén a váci egyházmegye tudós főpapja, Odray Coelestin volt alberti-irsai plébános, jelenleg hatvani prépost, kerek tíz esztendőig dolgozott.

A mestermű külső alakjára egy kis falusi templom orgonájához hasonlít, szelessége két méter, magassága megegyezik annyi. A villamos órát, mely teljes egészében mint befejezett mű tünik föl a szemlélő előtt, mestere még most is újabb és újabb változatokkal tökéletesíti, pedig a bemutatása már most is teljes három óráig tart.

Az óramű látványos, tudományos és praktikus ezélokot szolgál. Megkapó a déli jelene: tizenkét órákor megszólal a déli harangszó, tizenegy tagból álló katonai vezérkar és a két testőr egyszerre tisztelő állásba helyezkedik. Balról kinyílik egy ajtócska s megjelenik Szűz Mária alakja imádkozva, jobbról pedig az Üdvözítő áldást osztva, mialatt az óra elmondja az Ürangyalát s eljátszik egy egyházi zenedarabot, melynek befejeződtével az alakok visszamennek. Az óra közepén ekkor tizenkét apostol vonul el, utánuk megy egy katonabanda, megáll, kifelé fordul, eljátszik egy világi darabot, a végén jobbra fordul, egy ajtón keresztül bevonul s a vezérkari tisztiek és testőrök régi állásukba fordulnak vissza.

Az óraművön jelképezve látjuk az emberi életkort is egy óra lefolyása alatt. Mikor az óra például nyolcórát üt, két golya csecsemőt hoz egy karosszékekben. Ez künn van teljes negyedóraig, negyedkor egy ifjú jön helyére, félkor egy férfi, háromnegyedkor egy aggastyán, négynegyedkor egy csontvázhalál elviszi az öregot s ismétlődik újra az életkor szimbóluma. Éjjel óránként kijön egy éjjeli őrs és kürtöli a megfelelő órákat, mint faluhelyeken szokás.

A mestermű mutatja a csillagterképét, a milyen állásban ugyanakkor látható az égbolton. Mutatja a holdváltozatokat, a föld forgását, a nappali és az éjjeli órákat, napszakot,

A RENDŐR BÁCSI.

VEGYES TÁRSASÁG.

a négy évszakot és az egész naptárt, az évszámot, hónapot, napot és a dátumot, a változó ünnepeket szimbolikus képekben, örökös naptárnak, a változó ünnepek és a holdváltozások kiszámításának módját igen praktikus módon szerkesztett táblákon. Ott találjuk a világ nagyobb városainak idődifferenciáit, a névnapokat dátum és betűrend szerint. Az időjelzésnek alkalmazása, az óra által való ellenőrzés s egyéb hasznos dolgok tarka változatokban tárulnak a szemlélő elé.

Az óra villamos áram útján összeköttetésben van az egész házzal s így a mi az órában történik, a látványosságok kivételével, átvihető a lakás bármely helyiségébe. Az órat, a reggeli harangozást nyáron ötkor, télen hatkor, a délit 12-kor, az estit nyáron nyolckor, télen hétkor bárhová át lehet vezetni, úgyszintén az ébresztőt, a mely akár perc szerint ébreszt. Ha az ébresztő öt óra 12 percre van beigazítva, az ébresztő az illető szobában meggyújtja a villanyos lámpákat, megszólaltatja az ébresztő csengőt, a mely többé aludni nem hagy, mert a perczeket mindig egy ütessel jelzi, az órákat minden negyedkor üti s azután két perczre megint ismétli. De van egy ébresztő ágy is, a mely az elutazni készülő vendéget lesüllyeszti s ágyban maradni nem hagyja, sőt az álomkóros vendéget ellenkezés esetén vízzel is lefeeskendezi.

Az óra ellenőrzi az egész házat vagy folytonosan, vagy pedig bizonyos időszakokban, pl. este tíztől reggel hatig a nélkül, hogy bármihez kellene nyúlni, akár egész éven át is. Az óra egy másodpercz két ezredrészig megmutatja az időt. Minden perczet, vagy tetszés szerint 5, 10, 15, 30 perczet vagy egy óra lefolyását egy ütessel vagy zenedarabokkal jelez. Az óratételeket bármelyik szobában a villamos lámpákon jelzi.

Van rajta kém-szerkezet is, a mely ellenőrzi, ki mikor jött be a szobába, meddig volt ott és az illetőt le is fényképezi. Éjnek idején

A FOTOGRAFUS-GÉP ELŐTT.

GYERMEKEK JÁTSZÓTERE TOKIÓBAN. — Pástor Árpád féltételei.

vagy tilos időben a tolvajt egy lövéssel eljjeszti. Van telefonja interurban forgalommal és házi használatra. Van két fonográfja, hőmérője, aneroidja, nedvességmérője, orvosi ezélokra használható villanyzó gépje és sok-sok egyébje, a mely beszédes bizonyítéka a tudós főpap bámulatos szakképzettségének. A csodás szerkesztett, szakértők szerint az egész világon páratlan villamos óra valóban díszre válnék minden technológiai múzeumnak.

Markó Miklós.

MEZŐKÖVESD.

A ki a magyar nép művészete, viselete, sajátossága iránt valamennyire, csak felületesen is érdeklődött, nem kell annak felfedezni Mezőkövesdet. Színmagyar népének helyi elnevezése, a *maltyó* is úgyszólván átment a köztudatba s ismeretes, hogy ez a nagy, tizenhatezer lelket számláló község különös, exotikus viseletével magára vonja a figyelmet. A matyók házi, kézi munkájának tárgyait sokan gyűjtötték már, sokan irtak róla, de érdemes újra, meg újra felkeresni a legpompázóbb magyar viselet hazáját, újra meg újra számat adni állapotáról, a mely folyton változik.

A népművészet különféle fajtájú termékeinek korántsem szolgáltatja olyan gazdag, változatos példatárát Mezőkövesd, mint — mondjuk — Kalotaszeg, a mely még ma is megmutatja az eredeti, ősi építésmódot, fafaragást, szerszámkészítést, cserépetést, a ruházathoz tartozó kellékek készítésén, díszítésén kívül. Mezőkövesden már nemcsak megkezdődött, már épen az emberig, tehát befejezéséhez közel ért az a pusztulási folyamat, a melynek mindennél ki van téve a népművészet. A pusztulás okozója a modern gyáripár, az új foglalkozási ágak, de első sorban a közlekedés, a szállításhoz, a nép más faluba, megyébe, sőt idegen világrészebe való kivándorlásának

KIS LEÁNYOK.

talánul olecobban elvégzi ezt a munkát. A falusi magyar konzervatív ugyan, de természetesen nem öntudatosan s csak vélt érdekei határáig. Az a nép, a melyből egész rajokat kerget a szomorú kényszerűség Amerikába, természetesen ősi szerszámaival, butorát, edényét is felcsereéli, mihelyt drágább számára az idő, mint a pénz, a melyen ugyanezt az árut — igaz, hogy silányabb s minden szépség nélkül való minőségben — megvásárolhatja.

A pusztá sopánkodás e kérelhetetlen átalakulással szemben mit sem használ. Valószínű, hogy emberi eszközzel egyáltalában nem lehet feltartóztatni. Éjszaki országokban, a hol a népművészet szintén olyan ősi, bár — minden sovínizmus nélkül állapíthatjuk meg — alig olyan gazdag, mint nálunk, sikerült, roppant nagy fáradtsággal bizonyos új virágzást létrehozni. Igaz, hogy olyan, a dolognak nem csupán művészi lényegét, de szociális jelentőségét is tökéletesen átért emberek voltak a kezdeményezők, mint például Zorn, a világ-hírű festőművész. A nálunk történt kísérleteket a legjőindulatúbb dilettantizmus jellemzi, a melynek eredményeként készítenek ugyan például torontáli szőnyeget, de elhagyják

Nem maradt meg az ősi művészetből egyéb, mint a viselet, meg a mi ezzel összefügg, a fehérnemű és a kötény kivarrása. Jellemét, karakterét azonban a kövesdi viseletnek nem ezek a részletek, nem az ingváll, vagy legénying, vagy kötény kivarrásának ornamentikája adják meg, hanem az összeállítás pazar színpompája és a nagy formák. A ki tökéletesen élvezni akarja, vasárnap kell annak megállani a templom előtt és bevárni, míg a mise végeztével kijön a nép, főképp az asszonyok, leányok. A megfigyelésnek nagyon kedvez a fallal körülvett kis magaslaton, terrazon épült templom elhelyezése. A rák várakozó látványból kóstolót adnak a köröskörül szaladgáló gyerekek. A fiú fehér, pirossal kivarrott ingben, gatyában. A leány még alig látszik ki a földről, de már földig érő ránczos, színes szoknyák tömege rajta. Kacszagni kell olykor, olyan furesán bájosak ezek a nagyosan öltözött gyerekek. A nép azonban jön ki a templomból. Forrón, tüzesen süt le a nap. Tizenöt, húsz, ötven asszony és leány egy csoportban, egymás után. A színek szikráznak, égnék, lángolnak rajtuk, soha nem álmodott ragyogással. Az első, a mi feltűnik: a

Páratlan kép az asszonyoknak ez a kivonulása. A ruha szövevényét, «konstrukcióját» hosszas megfigyelés után is alig érti az idegen. Jó ideig is tart, míg az ilyen toalet elkészül. Csak azt látja, hogy a legmélyebb, legellentétebb, egymást legjobban kiegészítő, tüzelő színek orgiája van előtte. Valóssággal harsognak a színek, de ebben a harsogásban hatalmas, ősi erő, mint a wagneri muzsikában. A figyelmet, az érdeklődést, a fotográfában és rajzban való megörökítést örömmel fogadja a matyó asszony s készségesen mutatgatja meg ruházatának kellekeit, a háromféle, fantasztikus fejdísz, a kötényeket, szalagokat, kendőket. Kiténik ekkor, hogy a tündöklő parádé alkatrészei közül tulajdonképeni népművészeti, kézi termék csak a kis kötény, az ingváll, meg legfeljebb az eldugott papucs. A virágos kelméket, a gyakran csudálatosan jól mintázott selyemszalagokat, kendőket boltban, gyárból veszik. Gyári elemekből állítanak össze ilyen fantasztikus, a Gangesz partjáról való álmainkat felidéz, buja színpompájú és originalis viseletet. Részleteit, formáit, felöltésének módját természetesen a szigorú hagyomány állapítja meg.

MEZŐKÖVESDIK VASÁRNAP, TEMPLOMBÓL JÖVET.

a régi tüzes, erőteljes és mégis harmónikus színezést — túlságosan «parasztos» volt ez — s divatosabb, minden originalitás nélkül való, erőtlén, együtt nyugtalan színekkel megmásmították az egész munka karakterét. Ma már alig találni jó hangos, primair színekkel, pirossal, feketével, sárgával, zölddel készített torontáli szőnyeget az újabb készítmények között. A sápadt, barna, rozsz brüsszeli szőnyegre emlékeztető szővéseket pedig a hozzáértő meg nem veszi.

Mezőkövesden ilyen közhasználatra alkalmas tárgyakat soha sem készítettek, a házi berendezés, butor iránt amatőr-kereslet nem volt, a városok közelsége, a könnyű, jó és olcsó közlekedés ezeket kipusztította. A legszegényebb helyeken találni már csak cifrára kifestett ágat, ládat. Módosabb gazdáknál ez legalább a parádés szobából kiszorult, többnyire rozszant, bénán a kamarában húzódik meg. A régi fajta butor egyetlen maradéka gyanánt sok helyen körülfut a szobán egy festett fapad, lóca. Az ágy azonban egyszerűre mázolt városi asztalosmunka. Két szekrény: ama közismert, a városokban részletre árusított matt, gyári faragással ellátott szekrények közül. Ugyanebből a forrásból való az asztal is. Fazekas már nincs Mezőkövesden s e régi magyar kézművész jellemzőbb darabjait legfeljebb kicsorbulva lehet itt-ott megtalálni.

szoknya. Csaknem földig érő, ezer ráncba szedett, minden lépésnél ringó, hullámzó tömeg. Tökéletesen kerek és egyforma az egymásra szedett szoknyák vége: egy centiméternyi eltérés is alig van közöttük. Alul kilendül kissé, úgy, hogy úgynevezett harangalakja van az egésznek. Ez az alak minden mozdulatnál új, festői formákban változik. A szoknya természetesen egy erőteljes alapszínen apró virágokkal van telehintve. Felette egy szintén ráncba szedett, vele csaknem egyforma nagy hosszú, kötényszerű ruhadarab, ezüstös és aranyos «flitterrel» kivarrrva, színesen szegélyezve. Ezen a kisebb, fekete kötény, alsó szélén — a jómód szerint — aranynyira olykor csaknem feléig ezer tarka selyemszínből összeállított mintájú kivarrrással. A derékon kis utjalton pruszlik, fehér ingvállon vörös pamut-kivarrás — gazdag tulipános, szegfűs, vagy más magyaros minta. Keresztbe kötött színes, rojtos szélű kázmír-kendő a vállon. A leányok haja leeresztve, az asszonyok fején széles, keményített betéttel kitarított kendő, a legélénkebb, a legtüzesebben ragyogó színű. Különösen a sárga mindenféle változatait kedvelik. A legények aránylag szintelenek az asszonynép pompájához képest. Fehér ing és gatyá az ismert — de nagyon dús — vörös, magyaros kivarrással, az ing felett színes mellény, lábukon csizma, az asszonyok színes, kivarrott papucsot viselnek.

Lengyel Géza.

EGY ÚJ EMBERFAJTA.

Alig túlzás, ha a nagyvárosok egy sajátos, érdekes népeleméről, a mely egyre jobban foglalkoztatja a hatóságokat és a közönséget egyaránt, e meglepő és sokat ígérő czím alatt írunk. E népelem a külvárosokban lakik, de berajzik természetesen a belső részek életébe is; a proletáriátus alatti, ú. n. lumpenproletáriát köréből támad, időről-időre azonban egyes tagjai a legelegánsabb divat szerint öltözött dandyként szerepelnek. Általában megvan e faj férfitagjainak — érdekes, hogy majdnem csupa férfitagja van — az a hajlama, hogy a felsőbb osztályok nagyúri, fényűző életmódját karikírozott formában bár, utá-

indian törzs, az apasok nevét kölcsönözte ki a megkeresztelésére.

Nem szabad természetesen túlságos szőszes-rintiséggel fogni fel azt az állítást, hogy egy új emberfajta van dolgunk. Embertani értelemben természetesen a párisi apas és a pesti jassz nagyjában ugyanahhoz a fajtahoz tartozik, mint a körülötte élő proletárság. Bizonyos elvadultság, a vérmérsékletnek, sőt az arckifejezésnek bizonyos regényessége azonban teremt még ebből a szempontból is némi árnyalati sajátosságot. Különösen a párisi apasok meglátszik, hogy sok köztük az idegenforgalommal Párisba vetődő, különböző nemzetbeli urak természetes szerelmi gyümölcse. Nemkülönb az is kétségtelen, hogy minden

dasági szempontból a semmittevés, lopás, apró rablások, betörések osztályának nevezhetők. Hozzájuk tartozik az idült munkanélküli proletárság egy jó része, a már említett lumpenproletáriát, a mely az átmenetet alkotja a munkás-proletáriátus s az apasok között. Termékeny, hasznos osztálynak tehát nem nevezhető. Igaz, jórésze abban a korban van még, a mely nem is hivatott a termelő munkára. Tömérdek iskolaköteles, vagy legalább is iskolába való gyermek és kamasz is hozzá tartozik ehhez az osztályhoz: a nagyvárosi szegény osztályok gyermek-hada, mely kellő felügyelet és nevelés nélkül nő fel, mely az utcán tölti majdnem egész gyermekkorát, állandóan táplálja ezt a népelemet.

A TEMPLOM ELŐTT.

LEÁNYOK.

KÉSZÜLŐDÉS A TEMPLOMBA.

MENYECSE.

MATYÓ LEGÉNY.

MEZŐKÖVESDI VISELETEK.

nozza. Mindannyi nagyobbára kriminális egzisztencia, de azért mégis a nagy tömeg, főleg pedig a külvárosi nép bizonyos regényességgel övezi e fajta s apró és nagy gazságaiban ép úgy kezére jár, mint a régi időkben az alföldi jobbágy nép is tartott némi szolidaritást a betyárokkal és szegénylegényekkel.

Ez az új emberfajta nem más, mint a Párisban apache, Bécsben Plattenbruder, Budapestben pedig jassz név alatt ismert csöcselék. A cambrioleur, Hendelfanger, csirkefogó szintén e fajtahoz tartozó válfaj s némileg próbanévek, melyeket a népnél, mielőtt kialakult a most uralkodó elnevezés, ezeknek az új jelenségeknek adott. Hogy mennyire magán viseli ez a regényes nagyvárosi csöcselék a sajátos faj-szerűség bélyegét, bizonyítja éppen az, hogy a párisi népszellem egyenesen egy

nagyváros csöcselékhadában nagy számban hányódnak azok a törvénytelen szülöttek, a kik a felsőbb osztályok kalandvágyó férfainak köszönhetik életüket. Természetes tehát, hogy ez az exotikus nagyúri származás meglátszik az apasok és jasszok nem egy képviselőjén. Ha hozzá vesszük ehhez még azt is, hogy a Lombroso-féle született gonosztevő, vagy kriminaloid, azaz gonosztevő-szerű egyén is sok közöttük s ez szintén kiütöközik némileg a testalkaton és arckifejezésen, akkor érthetővé válik, miért üt el kissé árnyalatilag ez a népelem az őt környező osztálytól még testi sajátágaiban is.

Mig azonban ezt az elütést csak a figyelmesebb szemlélő veszi észre, az apasok és jasszok társadalmi, erkölcsi, beszédbeli külön jellegűsége mindenki számára nyilvánvaló. Gaz-

Valóságos csapása minden nagyvárosnak ez az emberfajta. Páris rendőrsége állandó harcban áll velők s a francia törvényhozás elé nemokára javaslat fog kerülni, mely az apasok megfékezése céljából a botbüntetés behozatalát óhajtja. Londonban, a hol viszonylag enyhébb ez a veszedelem, állítólag az ilyfajta büntetésekkel szemben alkalmazott korbácsbüntetés volt az, a mi elterjedésüket és garázdálkodó-kedvüket csökkentette. A francia fővárosban ellenben oly merészek, hogy az opera előtt, a város közepén támadnak meg embereket.

Lehetséges ugyan, hogy a bot- és a korbácsbüntetés csökkentené némileg ennek a nagyvárosi barbársordának a veszedelmességét, kétségtelen azonban, hogy gyökeresen eltüntetni ezt a szociális csapást ilyen módszerekkel

AZ OROSZ CSÁR ÉS A NÉMET CSÁSZÁR VADÁSKIRÁNDULÁSON BORCKSDORFAN.

nem lehet. Mint minden társadalmi kórosságot, mely a társadalmi alap-szerkezetében gyökeredzik, azt is csak ennek az alpnak, azaz a gazdasági rendnek a megreformálásával lehet végleg meggyógyítani. Mivel pedig az apasság egy sajátosan nagyvárosi csapás, tehát főleg a nagyvárosi életnek átalakulása, a nagyvárosnak mint társadalmi alakzatnak a megváltozása szükséges ahhoz, hogy a modern csészelék e fajtája ne tenyészhesék. A több százéves vagy milliósi nagyváros ugyanis egy egészségtelen szociális alakulása, valóságos monstruma a mai polgárosultságnak. E kóros képződmény egyik kóros tünete a jasszok vagy apasok elszaporodása. A nagyváros az a dzsöngl, a melyben ezek az emberi csörgökigéy, sakálók, hiénák és tigrisek tanyáznak. Csakis a dzsönglnek kiszáritása és kiirtása fogja tehát megszüntetni a dúvadak garázdálkodását. A jövő kertvárosában, a városi fejlődés emez eszményképében minden valószínűség szerint nem lesznek apasok.

Sz. Z.

ÉGI ÉS FÖLDI SZERELEM.

REGÉNY. (Folytatás.)

Ira Neera. — Olaszból fordította Balla Ignác.

A mikor gondolataiban idáig eljutott, Remo megpróbálta elgondolni, hogy milyen is lehet körülbelül az a Palestro-utca, de elpirult és nem tudta elgondolni. Megállt egy pillanatra, hogy kifújja magát, aztán megint megindult és segítségért kutatva elméjében, ujjaival idegesen dobogtatott botjának fején. Végre elhatározta magát, hogy többé nem gondol az egész dologra, a míg csak el nem éri Bergamót és meg nem győződik arról, hogy Ippolito ott van, hogy azután a pillanat sugallatára hallgatva, azt cselekedje, a mit épen a legjobbnak lát.

Az a ház, a melyben Ippolito barátja lakott és a hol Ippolito is beszállásolta magát, hogy együtt készüljenek a vizsgákra, jócskán távol esett a konzervatóriumtól és kis kertjével ott állott a San Giacomo utcácskájában. Remo a kertben találta Ippolito barátjának anyját, a ki a palántákat öntözte. Nem tudta, hogy mint fogjon ahhoz, hogy óvatosan kikérdezze, de az asszony elősietve, kisegítette zavarából:

— Jó napot, jó napot, signor Remo. Eljött, hogy unokaöccsét meglátogassa? Ez szép öntől, foglaljon helyet. A konzervatóriumban van a fiammal együtt, de rövidesen vissza kell térniük ebédre.

Remo megkönnyebbülten nagyot sóhajtott erre az első megnyugtató hírre, a mit azonban a signora félrengyázott, mert így szolt:

— Úgy-e tartozó az út, fel a hegyen, mi-hozzánk? Most gondolja el, mi lenne, ha nem volna ez a hegyi síklónk! De azzal hamarosan és könnyen itt van az ember. De nézze csak ezt a pompás kilátást!

— Csodaszép!

A legörömelebb megkérdezte volna Ippolito barátjának az anyját, hogy szorgalmas-e az öcsese a tanulmányaiban és hogy olykor-olykor nem rándul-e át Milanóba; de mégis vonakodott ezt megtenni. Ha véletlenül nincs semmi alapja az egész dolognak, mire való volna bizonyosságát adnia bizalmatlanságának és ezzel aggodalmakat felébreszteni? Olyan esőndes és nyugodalmos volt ez a házaeska. Lehajolt, hogy jobban megnézze a virágokat:

— Tubarózsák?

— Tubarózsák és kínai szegfűvek.

— Jól megmaradnak itt?

— Igen, ha az Isten is úgy akarja. Levegőben és napfényben nem lehet kívánnivalójuk. Nézze csak köröskörül ezeket a kerteket, igazi paradicsom!

Remo körülhordta tekintetét a gyönyörű vidéken, a hol a halmok között, a házak mentében kertek sora húzódtott el és a hol felhasználtak minden talpalatnyi napos helyet, hogy virágokat ültessenek oda.

— Engedje meg, signor Remo, pók esett a karjára, nem is egy, de kettő. Eneylegni akar, az ön ruháján.

Remo nem nyúlt a két pókhoz és meg se mozdította karját, nehogy megzavarja őket.

A mikor a két diák megjött a konzervatóriumból és kezükben virággal beléptek a kertbe, a jó Remo csak szólanul rámosolygott Ippolitóra és feléje nyújtotta kezét. De Ippolito meglepetése nem volt valami örömteljes. Remo különös viselkedése nem kerítte el figyelmét és észrevette, hogy nagybátyjának máskor egyszerű és természetes komolysága és a mostani komolysága között eltérés van.

— Valami van a levegőben! — gondolta magában Ippolito, a ki azonban távol állott attól, hogy a valót sejtse.

A szerény ebéd után, a mikor a háznépek magára hagyták Remót Ippolitóval, mert biztosra vették, hogy valami beszélőnivalójuk lesz egymással, Ippolito rögtön megértette, hogy miről van szó.

— Fiam, — kezdte szavait Remo, a ki körülbelül úgy érezte magát, mint az, a ki egy keskeny utcában, a hol kitérni sem lehet egymás elől, összetalálkozik az ellenségével. — Fiam, előrebozsátok, hogy én nem hiszem el. Bizonyára csak szóbeszéd, valami pletyka, a mi egy irigyedtől, vagy egy rozszakarátú embertől ered...

Már az első szavaknál hevesen kezdett dobogni Ippolito szíve és idegesen rácsalta bajuszát, várva a folytatást. De Remo is segítséget kért, irgalomért esdve emelte jószágos szemét unokaöccsére és az arca olyan szánalmat ébresztett, hogy Ippolito végre megszólalt:

— És aztán?

— Arról beszélnek... de nem kell mindjárt haragra gerjedned, mert tudod, ha nem

igaz, hát nem igaz és én inkább hiszek neked, mint másoknak. Azt mondják, hogy valami szerelmed volna...

Elhallgatott, várva, hogy Ippolito már itt tiltakozzék. De a mikor látta, hogy a fiú nem felel és bajuszát rácsálva, kínosan hallgat, hát erőt vett magán és folytatta:

— Milanóban...

Még mindig semmi válasz.
— A Palestro-utczában... és hogy egy párbaj van készülöben. Igaz ez? ... Nem? Ó, én tudtam mindjárt.

— Csak ne hamarkodjunk el, édes bátyám. Abban, a mit mondasz, van valami igazság és valami valótlan is, a mint ez már igen gyakori a szóbeszédéknél.

— De semmi rosz, úgy-e? Ez a fő. És a párbaj?

— A párbaj nem fog megtörténni. Elég ez?
— De mégis úgy volt, hogy...

— Úgy volt, hogy lesz, de ma már rendben van a dolog. Egy hiú fickó akarta, hogy megverekedjem veled, de egy kiváló ember, egy igazi gentleman, a kit te is nagyon megszeretnél, ha megismernéd, újtát vágta az egész dolognak. Nyugtasd meg tehát magad és többé ne essék szó erről.

Remo nagyon is szívesen megnyugtatta volna magát, de érezte, hogy még mindig nem járt egészen végére a dolognak. De hát az is, a mit még meg akart tudni, nagyon is kényes természetű úgy volt. Végre nagyot sóhajtott és hirtelen elhatározással megkérdezte:

— És... az a nő?

— Kedves bátyám, minthogy megnyugtattalak már, hogy semmi veszedelem sem fenyeget, mit törődöl a többivel?

Remo most Rosalba rettenetes figyelmeztetésére gondolt, hogy óvakodni kell a vampiroktól. Ez bátorra tette:

— A veszedelem, édes fiacskám nemcsak a fegyverben és az összetűzésben rejlik. Vannak sötét szakadékok a legtisztább, legkébb fényű tavak partjain is, a hol az illatos virágok kelyhében veszedelmes mérgek rejtőznek. Te még tapasztalatlan vagy és ezért, de meg mert fiatal vagy, csak ügyetlenül, esetenül tudsz még védekezni az asszonyi ravaszágok ellen, a melyeket még nem is ismeresz, nem is sejtessz és így védekezni sem tudhatsz ellenük. Ha szerelmed tiszta, miért csinálsz titkot belőle? De ha egy kalandornő karjai közé kerülél...

— De hát ki beszélt neked eféle oktalanságokról?

— Én tudom, hogy te titokban Milanóba jársz.

— Ki mondta ezt?

— Azok, a kik láttak téged Milanóban; de ez nem fontos. Ki az, a ki miatt Milanóba jársz? Vaidd meg nekem. A te öreg bátyádnak, a kiből te mindig biztál. Vagy már nem vagyok többé a te öreg bátyád, a ki szeret téged? Én a segítségére akarok lenni. Ha helyes, a mi felé törekszel, melléd állok, minden erőmmel; ha rosz úton jársz, segíteni foglak, hogy megszabadulj a rosztól. De úgy-e, te nem törekszel a rosz felé? ... Ippolito, édes jó fiacskám... felelj hát...

— Mit felelek?

— Jársz Milanóba?

— Nos, igen: járok Milanóba. Mi a rosz ebben?

— Látod... helytelen dolog annyiban, hogy titokban teszed és velünk azt hiteted el, hogy csak a tanulmányaid miatt költöztél be Bergamóba... És aztán... az ösmeretség...

— Nézd, bátyám. Én mindjárt, a legelejen kijelenttem neked, hogy ebben a pletykában, a mely hozzád eljutott, van igazság is, de valótlan is. Bejárok Milanóba, hogy meglátogassak valakit, egy barátnőmet, egy nekem igen drága barátnőmet, és ez az egész. Mindaz, a mit ezenfelül ehhez az egyszerű dologhoz még a rozszakarát és a butaság hozzáfűz, nem egyéb, mint alattomos rágalom és hazugság.

Feltörő bátorságában Remo most megkoczkáztatta végre azt a kérdést, a mely már régóta égette a nyelvét:

— Férfijnél van?

— Nincs.

— Fiatal lány?

— Asszony. De nem szabad semmi roszat sem gondolnod. Tudnod kell, hogy imádod, mint egy Madonnát; tudnod kell, hogy ő a leg-

jobb, legnemesebb és legönzletlenebb asszony a világ minden asszonya között és hogy én sohasem engedném meg, hogy róla bárki, bármikor másként beszéljen, mint a legteljesebb tisztelet hangján.

— Szerelmes vagy belé? — suttogta Remo, a kit az ifjú utolsó szavai valósággal megdöbbenetettek.

— Igen!

A csönd, a mely ezt a határozottan kimondott szót követte, hosszú és kínos volt mindkettőjüknek. Remo végre meghunyászkodóan, de mégis csak megkoczkáztattott egy újabb kérdést:

— És ő?

— Ó!... Azt nem tudom, nem tudom, nem tudom!

Ippolito sápadtan, idegesen meredt maga elé. A mikor Remo az ő imádott öcsését ilyen felindulásban látta, hirtelen valami megbánás-féle fogta el. Most már tisztán láthatta, hogy a dologban nem lehet semmi rosz. Szemmel-láthatólag platonikus szereléről van szó, a melyet minden erényével úgy látszik egy fölöt-tébb kiváló nő ébresztett fel Ippolitóban és ez a nő olyan nemes, olyan jó, olyan becsületes, olyan önzetlen, hogy a veszedelem gondolata önmagától is el kellett hogy tűnjön. Mit is akarnak azok a rozszakarátú szóbeszédok? És Rosalba, a ki vampirokról beszélt! A nyugalom és a béke iránt érzett vágyódása, a mely megtöltötte lelkét, azonnal elfogadtatta vele Ippolito magyarázatát és szinte meggyőzte felelt:

— De te, ugyebár, mindenesetre becsületes emberhez illően fogsz viselkedni? Gondolj a jövődre. Ha az isten úgy rendelte, hogy minden jól végződjön, hát úgy lesz. De most tanácsosabb lenne, hogy egyelőre tedd félre egy kissé ezeket a szerelmi álmokat és inkább gondold a vizsgáidra... Gondold meg... ha most se sikerülne...

Ippolito türelmetlenül várta a beszélgetés befejezését: semmiféle körülírások között sem volt hajlandó további felvilágosításokkal szolgálni és lelkében fel volt haborodva azért, hogy szerelme napvilágra jutott. Még szolt ugyan pár rövid szót, hogy bátyját megnyugtassa, rövid, határozatlan szavakat, de a melyek úgy is elegendőnek mutatkoztak, mert a jó Remo szemében és ajkán újból megjelent a jószágos, szeretetteljes mosolygás.

— Mielőtt most elhagynálak, — mondta, miközben szeme felragyogott, — ismételni akarom még a tanácsomat, hogy légy elővigyázatos, úgy magaddal, mint az ő reputációjával szemben. Látod, én magam is azon a véleményen vagyok, hogy ha letted vizsgáidat, jó volna, ha valami kis utazásra gondolnál... hogy összeszedd magad. Közben az idő jobb tanácsos is fel talán szolgálni és minden rendbe jön idővel. Mi a véleményed Svájcra? Nem akarnád Genfet megnézni? És a négy kanton tavait?

Ippolito tiltakozott, hogy nincs efélekre pénze, de Remo boldogan felelt:

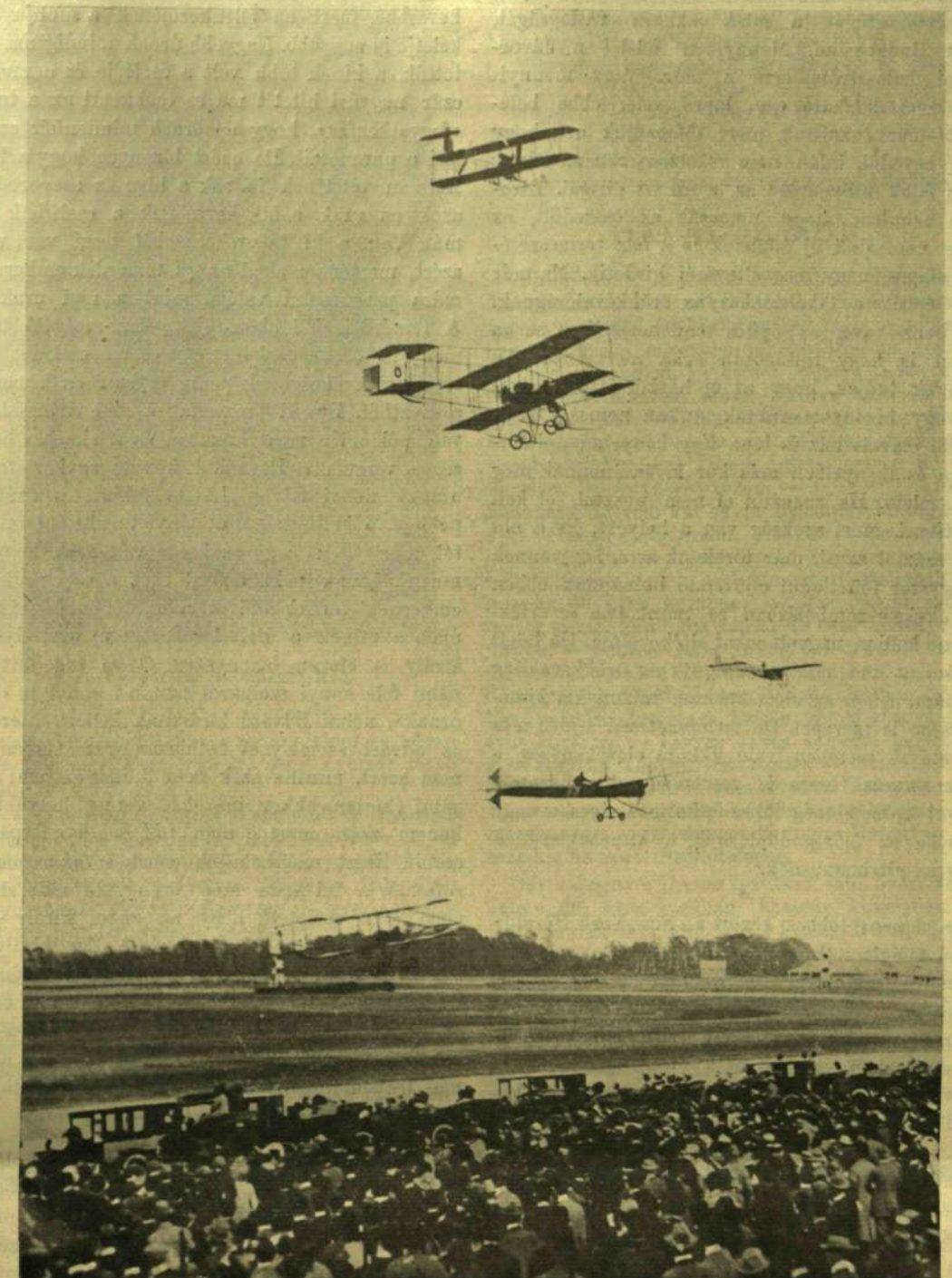
— A pénzzel ne törődj. Van valami kis megtakarított pénzeszkém, a melyet egy fizharmóniumra szántam volna... ezt az összeget rendelkezésre bocsátom. Most úgy sem igen érnék rá a fizharmóniumon játszani. Így hát ez későbbre maradhat.

Remo és Ippolito gyöngéden megölelte egymást.

Hazafelé ballagva, Remo meglegedetten dörzsölgette kezét, a mikor arra gondolt, hogy a dolgok nem is állanak olyan roszul, mint a hogyan ettől tartott. A mi Rosalbát illeti, hát bizony csinyján kell majd vele banni, hogy elterelje a gyanútját. Azt fogja neki mondani, hogy Ippolito, mint egy vértanú, csakis tanulmányainak szenteli magát és ha járt is olykor-olykor Milanóban, azt csak azért tette, hogy a Galleriában sétálgasson egy keveset és így, ezzel az ártatlan szórakozással pihenje ki a szellemi fáradságát. (Folytatás következik.)

A TANÁROK MOZGALMA.

© A tanárok mozgalma alkalmából elágazók a vélemények arra nézve, hogy megilleti-e a tanárt az a fizetés, mely a bírónak kijár. Mert ennél a kérdésnél nem az a fő, a mit sokan annak tartanak, hogy a bíró sokszor milliókra rúgó összegekben ítél, a jognak büntető hatalmát kezeli, így

A NEWYORKI NAGY REPÜLŐVERSENYRŐL.

tehát anyagi gondoktól mentnek kell lennie, hogy ki ne legyen téve a megvesztegetés csábításainak. Ennek az érvnek helytállóságát s föjelentős voltát nem ismerhetjük el. Mert hiszen becsületesnek lenni minden viszonyok között egyforma kötelesség. A mellett pedig a tanárok kezére nem kisebb nemzeti kincs van bízva: a jövő nemzedék lelki világa, s tudományok fejlődésünknek jövődjöje. A fizetés nagyságának megállapításánál fontosabb az, hogy a bírónak nem szabad jövedelmet hozó mellékfoglalkozást üznie, míg a tanárnak szabad. Viszont a bíróra nézve megvan az előmenetel lehetősége egész a legfőbb fokig, míg a tanár előtt az út bizonyos határnál el van zárva.

De ha e kérdésre nézve elágazók is a vélemények, minden belátó, s a kérdéssel alaposan foglalkozó ember egyetért abban, hogy a tanárok heti óraszámát felemelni nem csak igazságatlan, de egyenesen bűn a társadalom ellen.

Nem szabad a külsőségek szerint megítélni ezt a kérdést. A magánhivatalnok naponta kétszer annyi ideig dolgozik, mint a tanár, az állami tisztviselő is jóval több időt tölt a hivatalában, s a mellett szabadságideje sincs annyira, de ezeknek a munkájuk nem hasonlítható a tanárhoz. A középiskolai tanítás annyira fázós, intenzív, az ember összes erőt igénybe vérvő foglalkozás, hogy arról helyes ítélete csak annak lehet, a ki megpróbálta. Kivált a gimnázium és reáliskola középő osztályai teszik próbára a tanárt; mert a fiatalabb korú tanuló könnyebben vezethető, az idősebben pedig jelentkezik a komolyság. De egy oly osztályban tanítani, a hol negyven, sőt hatvan életeleven, rakoncátlan fiú van együtt, a kiknek közös igyekezetük, hogy a tanáron kifogjanak, hogy annak minden fogyatozását kiléssék: oly feladat, a melynél szükség van a léleknek teljes éberségére. Maga a fegyelem fenntartása megfeszített erőt kíván. A szemnek ott kell lennie egyszerre és állandóan mind a hány fiún, egy mozdulat, egy suttogás a komolyság, hogy elkerülje a tanár figyelmét, nehogy meglazuljon egy pillanatra is a fegyelem, s általánossá legyen a moz-

golás, vagy ép a zajongás. Mert akkor már nem bír vele, s ha egyszer ez megesett, megesk minduntalan. És e folytonos feszült figyelem között kell még azután tanítani, a tantárgyat megmagyarázni, a fiuk felfogási képességéhez mérten előadni. A ki ezt nem próbálta, annak fogalma sincs róla, minő idegölő, az ember egész erejét igénybe-vevő munka ez.

Arról nem is szólnunk, hogy a tanárnak elő is kell a tanításra készülnie, s írásbeli dolgozatokat is kell javítania. Ez csendes munka, és nem fárasztó. De jó lelkiismerettel állítjuk, — a kik magunk is tanítottunk valamikor — hogy napoként három órai tanítás teljesen kimeríti az ember egész erejét. A ki többet követel a tanártól, ez nem csak őt csigázza el, hanem az ifjuság érdeke ellen cselekszik, mert a tanítás eredményét bántja meg.

A HÉTRŐL.

A lakóház. Speciális, új, benne született általánosabb érvényű tanulsága annak a borzasztó szerencsétlenségnek, a mely vasárnap Budapesten a Jávor-utczában halottak tenyájává tett egy épülő új házat, még mielőtt élők lakhattak volna benne, nincsen. Ott valami vigyázatlanság, lelkiismeretlenség vagy mulasztás történt, a mi másutt is megeshet és nem csupán egy házépítésnél okozhat katasztrófát. De érdekes ennek a szerencsétlenségnek a találkozás egy mozzalommal vagy legalább is tendenciával, a melynek épen ebben a dologban hivatásból illetékes emberek fölfogása a forrása. Budapesti építésszek támadják a főváros építési szabályzatát azért, mert a házak biztonságos dologában állítólag fölöslegesen és példátlanul sokat követel az építkezésnél. Épen a minapában olvastunk egy ilyen támadó előadásban statisztik-

tikai adatokat arról, hogy Európa egy más nagyvárosában se követelik az építő anyag olyan kifogástalanát, a falak akkora vastagságát, mint Budapesten. Mennyiben felelet a Jávorteczei katasztrófa erre a vádra, vagy mennyiben nem hozható egy lapra vele, ebbe bele-szólni nem akarunk, mert elfogadjuk azt, hogy nem egyedül, talán nem is elsősorban az anyag és a falak milyensége az, a mi itt dirigál. Bizonyos azonban, hogy nemcsak az összedől, az össze nem dőlő új épületek is a ház természetének alapos, nagy megváltozását hirdetik. Ma már nem építik a lakóházakat az örökkévalóságnak. Sőt benne van az építés tendenciájában az az akarat is, hogy túlságosan soká ne tartson. Az emberek tudják, hogy az új házból is az évtizedek egy bizonyos sorának múltán nemcsak régi, hanem elavult ház is lesz. Egy kényelmi föltételeiben és igényeiben más kor kívánalmainak meg nem felelő. Ha magától el nem pusztul, el kell pusztítani, mert szükség van a helyére. És a ma már számol azzal, már törekszik arra, hogy ennek az egyszer föltétlenül eljövendő holnapnak ebben a szükséges rombolásban se munkában se értékben ne kelljen nagyon sokat eltékoznia. Ha tehát a házakat ma már nem építik az örökkévalóság számára, ebben az előrelátásnak valami kis kíméletessége is szerepel. De természetesen a jövő más akaratával szemben való akkora előzékenységet, amely azonnal össze is rombolja azt a házat, a melyet egészen meg föl se épített, túlságosan nagy mértéke az előregondoltságnak, a kíméletességnek vagy az altruizmusnak.

Mr. Jonens, többek között a «New-York Herald» című világlapnak is tulajdonosa, a kit nyolczvan esztendővel ezelőtt az legalább is ugyancsak nyolczvan millió dollárnyi vagyonnal áldott meg a sors, levetette magát egyik háza huszonnegyedik emeletéről, a miért az a gépiró kisasszony, a kiért a szive megint fiatalnak áldotta magát, kossarat adott neki. Nem az első boldogtalan szerelmes, a ki a sírba ugrott, az eset mégis rendkívüli és megható. Egy ősi igazság megszólalása volt az egész, de ez az igazság ezuttal a kitérő vulkán szavával beszélt. Ez az ősi igazság az, hogy a nagyon még nem boldogság. Régi, semhogy az esztendői tömegét számokban tudnók kifejezni, de kevés embernek vágódott még oly brutális, eltipró erővel az arcába, mint mikor az a piruló kis gépirólány halkan, de határozottan így szólt a százszorosán milliomas aggastyánnak:

— Nem, uram. Én önt nem szeretem. Én boldog akarok lenni.

Pedig Mr. Jonens kínesei és ritkaságai között nem volt az örök élet varázslata. A kis Missnek legfőkébb csak néhány esztendejét kellett volna eladnia, hogy szabadságot és milliókat kapjon az árán. De csodásan érdekes és gyönyörűen tragikus határozása a sorsnak, hogy a férfival, a ki egy egész hosszú életet a milliók halmozásában töltött, a kinek semmi más nem kellett, csak pénz, mert úgy tudta, hogy a pénzen mindent, de mindent meg lehet venni, éppen azt a szegény leányt állította szembe, a ki a világ minden aranyáért a boldogságnak egy pillanatát se volt hajlandó odaadni. A mi Mr. Jonensben e rendkívüli és egyszerű szembekerülés pillanatában összeomlott és megbukott, több volt, mint egy öreg ember idétlen érzésének reményessége. Egész gondolkodásának, egész élete nagy princípiumának gerendája szakadt le és a katasztrófa mennydörgésében halálos döbbenettel szívében állt az öreg ember: — Ime egész életem egy tévedésnek volt nyomorult rabszolgája! Hajszoitam a milliókat és botorult megvettem azt, a miből összes millióimért egy morzsát se adnak... Nem minden embernek kell ezt a tanulságot megtanulnia, de jaj annak, a kit az élet ezernyi sikere arra tanított, hogy bölcsnek higgye magát és egyszer arra ébred, hogy csak két tragikus boldogság közt van választása.

Urak és szolgálók. Tisza Kálmánnak tulajdonítják azt a mondást, hogy az a legnagyobb úr, a kinek a legkevesebb szolgálóra van szüksége. Ez a

tétel azonban talán még nem elég öreg ahhoz, hogy klasszikus igazságnak lehessen tisztelni. Annál kevésbé, mert az ellenkezőjének a multja is, a keletje is nagyobb. Nagyobb úrnak mindig azt tartották, a kinek több volt a cselédje és a muszka, azaz nagyrúri hitelét ma se csökkentik és a tudott «fogalykózsá», hogy temérdek mindenféle szolgáló lesi a parancsait. De azért bizonyos, hogy a Tisza Kálmán tételének is sok a híve és szaporodnak azok az urak, a kik kevesebbit a cselédjeik számát. Van, a ki takarékosabból teszi, van, a ki azért, mert nem akad annyi temérdek ember számára parancsolni valójá, mint a régi uraknak. A temérdek különböző kényelem-szolgáló talál-mány is fölöslegessé tett egy csomó cselédet, más régi uri szükségletek pedig egyszerűen kimentek a divatból. Együtt pusztultak a régi virtussal. Itt van például a most szomorú és félelmetes híres-ségre vergődött Dormánd község egykori földes urának, néhai Sággy László tekintetes úrnak a példája, a ki huszonöt cigányt tartott el familiá-sától, mert igen nagy szüksége volt arra, hogy — muzsikáljanak neki. Szóval ezek a régi urak sok embernek tudtak dolgot adni, többnek, mint az újak, a minék a Brit birodalom új ura, György király is eleven bizonyosága. Ő se tud mit csinálni fele annyi szolgálóval sem, a mennyi az «őreg úrnak», néhai Edvárd királynak kellett. Elereszti az udvari személyzet kétharmad részét, bizonyára nem azért, mintha ezek nem tudnának neki szolgálni (hiszen akkor másokat venne helyükbe!), hanem azért, mert ő nem tud nekik mit parancsolni. Ezért magasztalják most a takarékos királynak, a mi igen szép erény, de már aligha éppen arra született, hogy az angol király — a cselédességével szemben gyakorolja. Egy királynak másutt sokkal hatásosabban lehet gyakorolnia a spórolás virtusát, ott, a hol — hasznuk van belőle az embereknek. Az erényeknek is megvan a maguk rangfokozata és nem mind olyan, hogy alkalmas legyen imponálni, mikor a világ legbatalmasabb trónusára állítják.

Az innsbrucki tétel. A miről Kutschera doktor, a tudós innsbrucki professzor a héten előadást tartott, hogy t. i. a hülyeség, sőt még a közönséges butaság is ragadós betegség, ez nem fölfedezés sőt tételnek se új vagy meglepő. Egyszerien a milieu-elmélet már rég megállapított igazságának alkalmazása az értelmi képesség fejlődésének, illetve sorsának területén. Az okosság, a helyes értelem, a mérlegelő és ítélő erőnek kifogástalan vagy legalább is normális funkcionálása kétségtelenül ennek a képességnek, az értelmességnek egészséges állapotát jelenti. Ebben a tételben benne van az is, hogy ezeknek az energiáknak minden hanyatlása, megcsökkenése vagy bénasága: betegség. Már pedig a milieu-elmélet igazsága sehol se oly föltétlenül érvényes, mint az egészségtan atlaszá-nak ezen a területén, a hol — még az egészség is ragadós. Mert, hogy az okos emberek társasága, a velük való állandó vagy huzamos érintkezés fejleszt az elmét, növeli az értelmet, gyarapítja a mérlegelő és ítélő képességet, szóval a gondolkodás szervezetét egészségesebbé teszi, ezt nem kell esküvel bizonyítani. A kulturális haladás legnagyobb intézményei ezen az igazságon épülnek. A mit az innsbrucki tanár mond, az nem más, mint ennek az igazságnak a megfelelő má-sik területen való applikálása. Ha ennél többet akar mondani, akkor nem valószínű a tétéle. A butaság nem úgy ragadós, mint a tifusz vagy a kolera. Az ember értelmi működése lassabbá vagy fogyatékosabbá válhatik, ha állandóan lassu és fogyatékos értelmi környezetben él, de egy okos ember se válik hülyévé attól, ha véletlenül egy szegény kretének a poharából ivott. A fertőzéstől való védekezés tehát ezen a területen nagyon könnyű, mert az okos emberek minden óvó figyelmeztetés nélkül se igen szokták keresni a nem okosak állandó vagy huzamos társaságát. Nekik az ilyen társaság nem epedett gyönyörűség. A ki pedig ilyen társaságot keres magának, akár azért, mert ez az, a melyben jól érzi magát, akár azért, mert csak ez a társaság, a melyben ő lehet a leg-okosabb, azt kíméletlenség lenne meggyógyítani.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Dalok hazulról. Három év óta nem kaptunk verses könyvet Szabolcska Mihálytól; annál nagyobb örömmel vesszük kezünkbe most Dalok hazulról és egyéb versek című új könyvét. Örömmel, mert viszontláthatjuk benne kedves költő-nket, a kit nem érintett az az átváltozás, melyen ma is önmagát énekli és jellemző képviselője egy olyan ember-típusnak, a mely az élet-mód, a kultur-állapotok, a gondolkodás gyökeres megváltozása után ma is megvan, ma is számos a magyar életben. Az egyszerű falusi ember, a ki egész szívével a természethez, a természettel szoros kapcsolatban levő életmódhoz húz, a ki nem keresi a nagy horizontokat, beéri a falu szűkebb látókörével, a kinek életében nem játszanak bele nagy belső forradalmak, nem teszik zavartá heves szenvedélyek, a ki szilárdan áll a hagyományos néze-tek, az apától örökölt erkölcsi fellegás alapján s ép ezért meg nem értő megbotránkozásával fordul el attól a zűrzavartól, a minék a mai életet s kivált a nagyvárosi életet látja, felháborodik azokon az emésztődéseken, azokon a kínos ver-gődéseken, a melyekkel a mai élet kellős köz-epeben élő ember magamagát keresi. Neki nincs szüksége rá, hogy keresse a maga életének értel-mét, mert készen kapta az apától örökölt világ-fellegásból, nincs szüksége arra sem, hogy új alapokat keressen életének, mert nem vesztette el a régiéket. Belső élete ép olyan egyszerű, mint a külső: nem zavarják kétségek, sem szenvedélyek. Az élet nagy rejtelmei számára meg vannak oldva: az erkölcsiek a családban s a hagyományoktól megszentelt valóságban, a társadalmiak az ősi állapotokhoz való ragaszkodásban, az értelmiek az emberi elme végességében és tö-rekenységében való belenyúlásban. Az ilyen egyszerű életnek megfelelő aztán a költészet is, a mely belőle fakad: mély, a lélek legmélyét fel-kavaró lelki viharok helyett gyöngéd, halk, bo-rongó hangulatok a tárgyai, a kifejezésben a bensőség és egyszerűség, formában a régi formákhoz való ragaszkodás. Kedves, hű, dolgos feleség, gyarapodó gyermekesereg, a természet szines képei s a szegény falusi nép szenvedéseiben való részvétel, a megszokott dolgokhoz való ragaszkodás s az innen fakadó sajnálkozás a változásokon, kurucz hazafiság — ezek azok a motívumok, melyekből ezek a versek szövődnek. A költésben mindig tö-meg-érzések és tömeg-gondolatok fejlődnek ki: Szabolcska költésze a mai magyarság egy jelen-tős rétegének a világfelfogását, érzésmódját, izlé-sét fejezi ki s ép ezért ép úgy megvan a maga jogosultsága, mint a másik végtelen, a heves nyugtalan-ságnak, a mely a mihozánk is feltar-tózatlanul beözönlő európai szellemi és társadalmi áramlatok hatása alatt a bomlodozó régiék helyett új nyomokat keres. Ebben a két végtel-ben, a mely heves surlódások közt él egymás mellett, nemzetünk mai történelmi állapota tükrö-ződik, az átalakulás a mezőgazdasági rendről az ipari rendre, a szűkebb körű, de egységesebb és koncentráltabb kulturális állapotról a szélesebb, erősebb lendületű, de szétszórtabb és nyugtalanabb kultur-állapotról, a falusi életéről a nagyvárosi életre. Másutt, a nagy európai népekkel ez az átalakulás már rég végbement, az ellentétes végtelék megtalálták az érintkezési pontokat, — nálunk most van végbemenőben, tehát a két végtel még meglehetősen erősen szemben áll egymással. Egykor bizonyára a mai nemzedék széttagoltságának szim-bolumát fogják benne látni. Ezért inkább örül-nünk kell, mint busulnunk és haragudnunk rajta, hogy mai költészetünk ennyire teljesen és sok-szinűen kifejezi kulturánk mai állapotát, — legalább mindenki megtalálhatja benne a maga lelkének valót. A szellemi élet a szellemi erők surlódása s ha a különböző felfogások surlódását látjuk, akkor annál biztosabban hihetünk szellemi életünk ele-venségében. A földolgo, hogy ebben a küzdésben értékek termelődjenek és bármely párton álljunk is, lehetetlen el nem ismerünk, hogy Szabolcska lírája még ma is értéket jelent költészetünkben, a melyet nagyon meg kell becsülnünk. Az egy-szerű közvetlenségnek, az idilli harmóniájú világ-nézetnek mindig meglesz a maga költői jogosultsága s ezeket a tulajdonságokat Szabolcskamál újra meg újra megtaláljuk. Minden versem: én vagyok, szívémen ment át valamennyi, s nem akartam soha több lenni, mint a mieske va-gyok — énekli magáról és ezzel igazán, találóan jellemzi magát. Az a fő, hogy őszintén, igazán adja magát verseiben s ezt éreztetni tudja velünk, hogy belülről, a lelkéből, az életéből buzog fel belőle a dal s hogy egyszerű-észközeivel is fel tudja kelteni a művészi illuziót. S hogy ma is még ilyenek látjuk, a milyenlen első találkozásunkor lépett elénk, az csak annál kedvesebbé teszi a foglalkozást verseinek új könyvével.

Az életfilozófia problémái. A filozófiai elmé-lyedés úgy látszik mindinkább szükségessé válik

a mai élet roppant szétszóródottságában, a mely minduntalan azzal fenyegeti az embert, hogy el-veszti a tájékozódást az élet-helyzeteknek abban a változatosságában, a mely úgyszólván pillanat-ról-pillanatra körülveszi. Azért fordul a mai em-ber a filozófiához, hogy megkapja benne azt a magvat, mely körül lelki élete koncentráldódik, hogy egyszer s mindenkorra megállapíthassa a maga állását önmagával és a külvilággal szemben. Így tehát az a filozófia, a melyet keresünk, első sor-ban etikai jellegű s első sorban életfilozófia. Ezt igyekszik nyújtani egy vaskos könyvében Szit-nyai Elek, népszerű filozófiai munkáiról ismert író. Az életfilozófia szerinte arra a főkérdésre akar megfelelni, hogy miképp kell élnünk, hogy jobb, tökéletesebb, szóval emberhez legméltóbb életet élhessünk. Ezért első sorban az emberi éle-tet s czélját vizsgálja, felsorolva az erről való kü-lönböző nézeteket. Az emberi élet legsarkalatosabb tulajdonságának az öröm keresését állítja be; az élet ktt eszményül az örömet és a szeretetet, a legmagasabb eszményeül pedig az erkölcsi jót. Részletesen vizsgálja az ösztön szerepét, mint az ember főmozgatóját, nyilvánulásait az állatban és az emberben s különböző fajait. Az ösztönök so-rán veszi tárgyalás alá a szerelmet és házasa-ságot, majd a magasabb lelki érzelmeiket: az er-kölcsi jót, az igazságot és az igazságosságot, a költészetnek szerepét az életfilozófiában; önző vá-gyainkat, a vágy és siker, az indulat és hatásai kapcsolatát, a gyűlölet fajait, az akarat problé-máját, a szociálizmusnak az életfilozófiához való viszonyát. A halálról szóló fejezettel záródik be a gondolatokban gazdag könyv.

Mikszáth-Almanach. Mint már majd negyéd-százada minden évben, most is megjelent a Sin-ger és Wolfner cég almanacha, — ezuttal csak a nevében van meg Mikszáth, az előzőt már nem ő írta, hanem Herczeg Ferencz. Mikszáth fölé-nyes okossága, gazdag ötletessége, mindig új szin-ben mutatkozó humora volt ennek az almanach-nak legfőbb vonzó ereje s most ettől fosztotta meg a halál. Mégis van a kötetben valami Mik-száthtól: A rekeszek című elbeszélés, melyet már a Budapesti Szemléből ismerünk. Van ezenkívül még tizenhárom novella a kötetben, valamennyi más-más író műve.

Magyar tárczák. Az Olesó Könyvtár egyik leg-újabb füzetében Bercsik Árpád gyűjtött össze tizenöt tárczát. Elmés, élénk fejtegetések, a magyar nyelv érdekében való felszólalások, rajzok a népeletről, novelettek vegyesen vannak közöttük; valamennyi

A JÁVOR-UTCZAI BEOMLOTT HÁZ.

egy nagy sikereket látott s az irodalom eszközei-nek teljes birtokában levő író keze nyomát viseli magán.

A «Jó Pajtás», Sebők Zsigmond és Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb, november 13-iki számában olvassuk Benedek Elek versét, Mészes János elbeszélését, Dornagó Dömötör kalandjait a fogorvosnál Sebők Zsigmondtól, gyermekszin-darabot Altai Margittól, mesét az üres hordócs-káról, szép képet Jávortól, cikket a Tisza eredetéről Bokényi Dánieltől, verset Endrődi Sándortól, tréfás történetet Zsiga bácsitól, regényt Benedek Elektől, tréfát, rejtvényt, szerkesztői füze-neteket. A Jó Pajtás-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, egyes szám ára 20 fillér. Mutatványszámot kívánatra in-gyen küld a kiadóhivatal. (IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek. Dalok hazulról és egyéb versek. Irta Szabolcska Mihály. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2-50 K. Az életfilozófia problémái. Irta Szitnyai Elek. Budapest, Franklin-Társulat; ára 8 kor. Mikszáth-Almanach 1911-re. Szerkesztő Herczeg Ferencz. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2 K. Magyar tárczák. Irta Bercsik Árpád. (Olesó Könyvtár 1572-1576. sz.) Budapest, Franklin-Társulat; ára 1 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Nagyszéni JESZENSZKY AMDOR nagybírtokos, Tolna vármegye törvényhatósági és közigazgatási tagja, a tolnamegyei gazdasági egyesület elnöke 58 éves korában Osibrák községben. — Tésősi MÁNYCZ LAJOS nyug. királyi törvényszéki elnök 79 éves korában Szat-már-Németiben. — SZALAY FERENCZ nyug. királyi törvényszéki bíró 79 éves korában Zalaegerszegen. — Száldobosi BORRÁTH DÁNIEL hites ügyvéd 63 éves korában Székelykeresztúron. — Dr. LŐV TIVADAR, a budapesti ügyvédi kar egyik legismertebb tagja, 62 éves korában Budapesten. — Dr. REPÁK JENŐ eperjesi görögkatolikus teológiai tanár, egyházmegyei fő-felügyelő, az eperjesi egyházmegyei székelybéli ka-nonoka 40 éves korában. — PAP JÓZSEF állami tanító, római katolikus kántor 49 éves korában Sü-megen. — SÓLYOM ANTAL nyug. ref. tanító, tanügyi író 68 éves korában Hajduböszörményben. — KALINA KÁROLY nyug. főerdőmester 79 éves korában Gödöllőn. — Idős JEDLICSKA ISTVÁN városi közigyám 63 éves korában. — LINTER JÁNOS adóügyi jegyző 32 éves korában Kéménd községben. — STRAUSS LILLES budapesti vállalkozó 73 éves korában Budapesten. — VÉRONY ANTAL negyedéves erdőmérnök-hallgató Sel-meczbányán. — MALONTAY BANDIKA, Malonay Ta-más kis fia Sóstó-Szőlőtelepen. Özv. zebegnyői DIENES ISTVÁNNÉ, szül. óvári Novák Jelme 68 éves korában Kisazár községben. — Özv. STAJER ISTVÁNNÉ, szül. Pintér Ilona 66 éves korában Kőszegen. — TELEGYI KÁROLYNÉ, szül. Kol-lár Katalin 58 éves korában Budapesten. — SZATH-MÁRY ÁRPÁDNÉ, szül. Schuster Mariska 36 éves ko-rában Szabadkán. — MOCSENY SÁNDORNÉ, szül. Ritz Teréz Juszina Budapesten. — STERNFELD REZSŐNÉ, szül. Scheiber Lottka, az esztergomi izraelita nő-egyesület elnöke, Esztergomban. — PÖSCH KATÓKA, dr. Pösch József és neje Stech Erzsébet tizhónapos kis leánya Rozsnyón.

Báli-selyem
Henneberg selyemgyáros Zürich.

Salvator
A Bőr- és Lithion-tartalmú vasmentes gyógyforrás
Kiváló sikerrel használhatók vesebajoknál, a húgyhólyag-bántalmaknál és köszvényknél, a cukorbetegségnél, az emésztési és léleg-zési szervek hurtyájánál.
Húgyhajtó hatású!
Vasmentes! Könnyen emészthető! Teljesen trista!
Kapható áruházaikban és kórházokban vagy a Szent-László Salvatorforrás-Vállalatnál Budapest, V. Dózsa-utca 6.

CSÁNGÓ
RIDIKÜLÖK
pénz-, szivar-, levéltárcsák
állandó, nagy választékban legolcsóbb
— finom bőrúrra készítettél —
Bpest, Múzeum-körút 5.
A cím fontos!

Tejhiány!!!
Tessék kísérletet tenni a «NESTLÉ» védjeggyel ellátott kondenzált alpesi tejjel.
Bádogdobozokban 1 koronáért kapható minden dro-gériában és fűszerkereskedésben. Prospektus ugyanott.

A budai Szt.-Lukácsfürdő
«Nagyszállójában» és «Thermal-szállóházában» szoba teljes ellátással nap-onként 10 koronától feljebb. Minden szoba kilitással a Dunára. Kénes iszap-fürdők és iszaporoztatások. Földésmér-tést díjmentesen küld :: :: ::
:: Szt.-Lukácsfürdő részvénytárs.

ELKÁN ÉS GERŐ
Az ország legnagyobb szücsáru- és sapkágyára
BUDAPEST. Most: VI., Petőfi-utca 5. (Saját ház.) Telefon 83-73. Dírtalpap ing; en és bérménte.

Ha fáj a feje ne tévovazzék, hanem Beretvás pastillát használjon azonnal
mely 10 peroc alatt a legmakacsabb migráint és fejfájást elmulasztja. — Ára 1 korona 20 fillér. — Kapható minden gyógyszerárban. Készíti Beretvás Tamás gyógyszerész Kispessten. * * * * * Orvosok által ajánlva. — Három dobozról ingyen postai szállítást.

Svájci selyem vámentesen :: házhoz szállítva!
Kérjen fekete, fehér vagy színes újdonságainkból mintákat! Crépon, Duchesse, Cachemire, Messaline, Götelle, Bolonna, Echantung, Messaline 120 cm széles, méter-mentén 1 K 20 l.-ől kezdve. Ruháknak, blúzoknak et. nek való bárony és pelluche, úgyszintén hímzett blúzok, va-lamint halisz, pamut, viszón- és sejtymunkák. — MI csak a gar-antáltan erős selyemanyagokat adunk át vánt: és postázom-teszen direct magánváltónak.
SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájcz.)
Selyemkivitel. — Királyi udvari szállító.

„ALTVATER”
GESSLER
BUDAPEST.

Európában

miért tartják mindenütt a

DIANA-SZAPPANT

a szappanok királyának?

1. Mert a Diana-szappan minden tekintetben és minden családban megállja helyét.
2. Mert a Diana-szappan tartalmazza a legdrágább alkatrészeket: tiszta, sűrű epét, mézet és legfinomabb lanolint.
3. Mert úgy a francziák, mint az angolok által el van ismerve a Diana-szappan a legfinomabb és legbájosabb illatu toilette-szappannak.
4. Mert a Diana-szappant urak és hölgyek nemcsak elsőrendű bőrápoló szappannak ismerik, hanem el van ismerve mint a legártalmatlanabb szépitő toilette-szappan.
5. Mert minden gondos anya gyermekeit csak Diana-szappannal mosdatja és fürdeti, tudatában annak, hogy a Diana-szappan epét, mézet és lanolint tartalmaz nagy mennyiségben.
6. Mert csak a Diana-szappanról győződtek meg a hölgyek és urak, hogy az arczról lemossa az összes pattanást és a nedves, izzadt bőrből származó mitessert.
7. Mert csak a Diana-szappan óvja meg az urakat attól, hogy a carbunculus és furuncululus ne képződjék egy-két lemosás által.
8. Mert a Diana-szappan és Diana-crém 8 nap alatt lemossa az összes tavaszi szeplőt az arczról és kézzől.

Tisztelt uram! Egész meséket beszélnek családomban az Ön Diana-krém és szappanja csodás hatásáról a szeplők és pattanások lemosására. Kérek én is egy Diana-krémot és két Diana-szappant. Ha nálam is úgy beválnak, mint a többiekénél, úgy nagy reklámot csinálók Önnek. A küldeményt várom szívesen, utánvétellel.
London, 1909. január 8.
Üdvözlettel Charles Simmonds.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek egy Diana-krémot és egy Diana-szappant, de csak abban az esetben, ha tavaszi szeplőimet elveszthetem tőle. Barátnőmnek arca és keze tele volt nagy sárgás szeplőkkel s tőle hallottam, hogy a Diana-krém és szappantól ... elt el. Utánvét mellett várom a szépitőszereket.
Páris, 1909. január 22.
Teljes tisztelettel Louise Riche.

Tisztelt gyógyszerész ur! Kérek sógorom és édes anyám részére három Diana-szappant és egy Diana-fehér pudert. Alattól jobban szappant és pudert nem létezik a Dianánál. Legelőbb ezt állítja, a ki használja.
Berlin, 1908. december 19.
Tisztelettel H. H.-né, mérnök neje.

A Diana-puder teljesen ártalmatlan, az arcon gyönyörűen és egyenletesen tapad, szabad szemmel teljesen láthatatlan, nagyon kellemes és gyenge illattal bír, éppen ezért nemcsak hölgyek, hanem urak is használják.

- Egy üvegtégely Diana-crém (nappali és éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy üvegtégely Diana-crém (csak éjjeli használatra) 1 kor. 50 f.
Egy nagy darab Diana-szappan 1 kor. 50 f.
Egy nagy doboz Diana-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín vagy sárga színben) 1 kor. 50 f.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban.
Aki nem tudja saját helységében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA gyógyszerész

Budapest, Károly-körút 5. sz.

(A legkisebb megrendelés is forduló postával utánvétellel eszközöltetik.)

47. SZ. 1910. (57. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, NOVEMBER 20.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ár 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egész évre — 16 korona
Félévre — 8 korona
Negyedévre — 4 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 80 fillérrel
több.

Külföldi előfizetéseket a postailag meg-
határozott viteldíj is esztolandó.

TÉLI KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN.

ALIG EGY-KÉT évtized előtt még csendes város volt a mi Budapestünk. Roszul világított utcáin kis forgalom, a téli évad folyamán egynéhány koncert, alig egy-két kiállítás, álmos hangulat az irodalomban. Nézzünk ma körül. Zenei esemény zenei eseményt, szenzációs színi előadás színi előadást kerget, az irodalomban friss élet buzog s nap-nap után újabb és újabb képkiállítások nyílnak meg, a hirdetési oszlopokról tarka plakátok özöne új és új kulturális eseményekhez csábít. A múlt hét képzőművészeti eseményeinek betetőzésül, melyeket oly nehéz nagy tömegűknél fogva lapunk keretébe beleilleszteni, szerdán megnyílt a Képzőművészeti Társulat téli kiállítása, mely nemesak óriási anyagánál fogva ismét első eseménye művészeti életünknek.

Első eseménye pedig azért, mert ismét a legteljesebb és legmagasabb színvonalú beszámolóját adja festészetünknek. Emlékezzünk mindannyian, hogy a művészet régebbi s újabb irányának művelői között szakadás történt, hogy újabb és újabb művészetszövetségek alakultak úgy, hogy a pezsgőbb, fiatalabb művészet más kiállításokon keresett érvényesülést. Az egyesülés, a béke visszahozta a régi nagy és hatalmas társulat kebelébe a moderneket, az időközben férfiasan erős művészetre fejlett újítókat.

A kiállítás hatszázharmincegy számot foglal magában, nyugodt, figyelmes áttekintése igen sok időt vesz igénybe, különösen, ha őszintén el akarunk merülni egy-egy kimagasló egyéniségének alkotásaiba. Majdnem mindenki képviselve van e tárlaton, mely majdnem teljes képet ad festészetünk jelen állapotáról.

Az első terem hangulatát Körösfői Kriesch Aladár monumentális képei szabják meg. E képek a vadászati kiállítás díszai voltak. Kettőjük közül a Medvevadászat Rákóczi korából az imponálóbb: igen egyszerűen, nagyvonalúan ábrázolt kép, mely nem szenved a történeti képek rendes hibájában, mert nem szorít semminemű magyarázatra. Már Pentelei Molnár János nagyigényű Krisztusképe nem ily szerencsés. Nem nyújt nagy és mély lelki élménynyé vált vallásos érzést, de nem nyújtja festői problémák megoldását sem. Tehetségének súlypontja azokban a szuggesztív realizmusú, meglepően sikerült csendéletekben van,

melyek a többi termekben láthatók; legtökéletesebb Fehér csendélete.

Szinyei Merse Pál egy nagy parkrészetlet

állított ki, melynek szindús részleteit már nem kapcsolja össze az a régi hatalmas, egységes hangulat, színegyeség, mint régi képeit.

Endrei Sándor: Augustza főhercegnő arcképe.

A MŰCSARNOK TÉLI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.